

Fimmtudaginn 15. maí 1997.

Nr. 244/1996.

Hafbeitarstöðin Kleifum hf.

(Hróbjartur Jónatansson hrl.)

gegn

Vátryggingafélagi Íslands hf.

(Jóhannes Sigurðsson hrl.)

og gagnsök

Vátryggingarsamningar. Fiskeldi. Matsgerðir.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Aðaláfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 24. júní 1996. Hann krefst þess, að gagnáfrýjandi verði dæmdur til að greiða 9.400.105 norskar krónur og 8.250.000 íslenskar krónur og til að greiða vexti af þessum fjárhæðum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 16. desember 1992 til 6. janúar 1993 og dráttarvexti samkvæmt III. kafla laganna frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi gagnáfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 6. ágúst 1996. Hann krefst sýknu af öllum kröfum aðaláfrýjanda og málskostnaðar úr hans hendi í héraði og fyrir Hæstarétti.

Hinn 1. nóvember 1996 keypti Vátryggingafélag Íslands hf. öll hlutabréf í Vátryggingafélaginu Skandia hf., og var nafni félagsins breytt í Vís-vátryggingu hf. Vís-vátrygging hf. hefur verið sameinuð Vátryggingafélagi Íslands hf., sem hefur tekið við aðild málsins.

Fyrir Hæstarétt hefur verið lagt endurrit vitnamáls, sem háð var í Héraðsdómi Reykjavíkur 31. október 1996 að beiðni gagnáfrýjanda.

I.

Málsatvikum og málsástæðum aðila er lýst í hinum áfrýjaða dómi. Eins og þar kemur fram, er ágreiningur með aðilum um flesta þætti málsins.

Upphaf máls þessa má rekja til kaupa aðaláfrýjanda á eignum fiskeldisfyrirtækisins Fellalax hf. Fellalax hf. rak seiðaeldisstöð í

Hofsvík á Kjalarnesi og var með framhaldseldi í sjókvím í Straumsvíkurhöfn við Hafnarfjörð. Félagið hafði um nokkurra ára skeið verið með tryggingar sínar hjá gagnáfrýjanda, sem hét þá Reykvísk endurtrygging hf. og síðar Vátryggingafélagið Skandia hf. Árið 1992 var félagið í miklum fjárhagsvandræðum og gerði skuldaskilasamning við lánardrottna sína um greiðslu 20% skulda gegn niðurfellingu 80% skulda. Meðal lánardrottna var gagnáfrýjandi, en skuld félagsins við hann nam um 6.000.000 króna. Hinn 1. júlí 1992 var á hluthafafundi hjá aðaláfrýjanda samþykkt heimild til stjórnar til að kaupa fasteignir og lausafé Fellalax hf., þar á meðal eldisfisk í sjókvím við Straumsvíkurhöfn. Flestir hluthafar í aðaláfrýjanda voru einnig hluthafar í Fellalaxi hf. Fasteignir Fellalax hf. voru seldar nauðungarsölu 25. júní 1992, og varð aðaláfrýjandi hæstbjóðandi og fékk afsal 24. ágúst 1992. Afsöl fyrir fiskinum og kvíunum voru gefin út 2. júlí og 20. ágúst 1992. Var kaupverð greitt með yfirtöku afurðalána, sem hvíldu á fiskinum og að hluta til á sjókvíunum. Veðhafar í fiskinum voru Búnaðarbanki Íslands og Ábyrgðadeild fiskeldislána. Samkvæmt þríhliða samningi milli veðhafa og Fellalax hf. 17. febrúar 1992 skuldbatt Fellalax hf. sig til að hafa fiskinn ávallt vátryggðan á fullnægjandi hátt, og átti bankinn að fylgja því eftir. Liggja skyldi fyrir yfirlýsing tryggingafélags og lántaka um greiðslufyrirkomulag tryggingariðgjalda. Veðhafar samþykktu, að aðaláfrýjandi yrði skuldari í stað Fellalax hf. Jafnframt því að kaupa eignir Fellalax hf. yfirtók aðaláfrýjandi skuldaskilasamninga félagsins við lánardrottna sína.

Stórfellt tjón varð á eldisfiski og sjókvím aðaláfrýjanda á hafnar-svæði Straumsvíkur 16. desember 1992. Snýst ágreiningur aðila um það, hvort tryggingar hafi þá verið í gildi á sjókvíunum og eldisfiskinum.

II.

Aðaláfrýjandi heldur því fram, að með kaupum sínum á eignum Fellalax hf. hafi hann gengið inn í öll réttindi félagsins, þar á meðal tryggingarsamninga þess við gagnáfrýjanda. Þegar tjónið varð, var í gildi tryggingarskírteini, sem var gefið út 19. febrúar 1991 af Reykvískri tryggingu hf., forvera gagnáfrýjanda, en tryggingartaki var Fellalax hf. Samkvæmt þessu skírteini voru sjókvíarnar í Straumsvík

tryggðar gegn altjóni fyrir 11.000.000 króna með 25% sjálfsábyrgð til 1. janúar 1993. Gagnáfrýjandi mótmælir því að hafa gert tryggingarsamning um kvíarnar við aðaláfrýjanda og kveður engan samning hafa verið í gildi milli þeirra, er tjónið varð. Í málinu er fram komið, að gagnáfrýjandi samþykkti greiðslu frá aðaláfrýjanda vegna skuldaskila Fellalax hf. Með vísan til forsendna héraðsdóms verður að líta svo á, að hann hafi samþykkt aðaláfrýjanda sem nýjan skuldara og að hann gengi inn í réttindi Fellalax hf. samkvæmt váttryggingarskírteininu um kvíarnar. Þá ber einnig með skírskotun til forsendna héraðsdóms að staðfesta þá niðurstöðu, að ósannað sé, að tjón aðaláfrýjanda megi rekja til þátta, sem verið hafi utan ábyrgðarsviðs váttryggingarinnar.

Í matsgerð tveggja dómkvaddra matsmanna 8. ágúst 1995 kemur fram, að kaupverð kvíanna 1. júlí 1992 var 7.000.000 króna. Matsmenn töldu eðlilegt bókfært verð kvíanna, þegar tjónið varð, 7.186.050 krónur. Mati þessu hefur ekki verið hnekkt, og þykir rétt að miða bætur vegna kvíanna við þessa fjárhæð að frádræginni 25% sjálfsábyrgð aðaláfrýjanda, 1.796.512 krónur, og iðgaldaskuld vegna váttryggingarinnar, 432.239 krónur, eða 4.957.299 krónur, en í greinargerð stefnda í héraði var gerður áskilnaður um frádrátt iðgaldaskulda.

III.

Aðaláfrýjandi heldur því fram, að með kaupum sínum á eignum Fellalax hf. og yfirtöku skuldaskilasamningsins hafi hann gengið inn í öll réttindi Fellalax hf. og þar á meðal yfirtekið alla tryggingarsamninga. Þótt Fellalax hf. hafi verið með tryggingar hjá gagnáfrýjanda, verður ekki séð af gögnum málsins, hvort nokkur eldistrygging hafi verið í gildi frá 1. apríl til 31. júlí 1992.

Eins og lýst er í héraðsdómi, var gefið út váttryggingarskírteini til aðaláfrýjanda vegna fiskeldis í Straumsvík. Skírteinið var gefið út 16. september 1992, en váttryggingartímabilið var frá 1. ágúst til 31. október 1992. Váttryggingarfjárhæðin var 11.951.435 norskar krónur með 25% sjálfsábyrgð, en aldrei skyldi greiða hærri bætur en næmi hæsta váttryggingarverðmæti samkvæmt eldisáætlun.

Aðaláfrýjandi heldur því fram, að með þessu skírteini hafi komist á ótímabundinn váttryggingarsamningur milli aðila eða að minnsta

kosti samningur um föst viðskipti, þannig að tryggingin myndi endurnýjast sjálfkrafa mánaðarlega, nema henni yrði sagt upp. Kveður hann gagnáfrýjanda hafa lofað að reyna að útvega ódýrari tryggingar og talið mögulegt, að það tækist innan þriggja mánaða. Hafi þetta verið meginástæða þess, að skírteinið var eingöngu gefið út til þess tíma. Gagnáfrýjandi hefði jafnframt samþykkt að framlengja trygginguna, þar til honum tækist að útvega aðra ódýrari, að minnsta kosti til áramóta.

Gagnáfrýjandi telur, að engin trygging hafi verið í gildi, þegar tjónið varð, því að váttryggingartímabili samkvæmt skírteininu hafi þá verið lokið og hann hafi ekki samþykkt framlengingu tryggingar, eins og kveðið er á um í II. kafla váttryggingarskilmála. Bendir hann á, að aðaláfrýjandi hafi hvorki greitt iðgjöld né sent eldissskýrslur, eins og honum bar að gera.

Samskipti aðila vegna framangreindrar tryggingar fóru að mestu leyti fram munnlega milli Hilmars Sigurðssonar, sem var stjórnarformaður Fellalax hf. og hluthafi í aðaláfrýjanda, og Páls Braga Kristjánssonar, sem var framkvæmdastjóri gagnáfrýjanda. Í héraðsdómi er gerð grein fyrir minnispunktum um tryggingarskil og tryggingarskilmála, sem Hilmar sendi Páli Braga 11. september 1992, svo og bréfi Hilmars til Páls Braga 15. sama mánaðar. Þar kemur fram, að á tryggingartímabilinu, 1. ágúst til 31. október 1992, skyldi gagnáfrýjandi leita nýrra og ódýrari tryggingarskilmála. Páll Bragi kannaðist við það fyrir dómi að hafa fengið þessi bréf, en hann svaraði þeim ekki. Þá viðurkenndi hann að hafa gefið ádrátt um, að verið væri að leita að nýjum tryggingum, þótt engin loforð hefðu verið gefin í því sambandi. Tryggingarskírteinið var síðan gefið út 16. september og þannig eftir að það hafði átt að taka gildi. Var þetta gert með samþykki forstjóra félagsins, Gísla Arnar Lárussonar.

Hinn 30. september 1992 afhenti aðaláfrýjandi gagnáfrýjanda tryggingarvixil, að fjárhæð 1.874.280 krónur, ásamt yfirlýsingu, þar sem hann lýsti yfir, að greiðsla á skuldaskilum Fellalax hf. svo og 1/3 af tryggingariðgjaldi frá 1. ágúst til 1. nóvember 1992 yrði greitt samkvæmt tryggingarvixlinum. Hinn 27. október 1992 greiddi aðaláfrýjandi 1.000.000 króna „inn á samkomulag, dags. 30/9'92“, eins og segir í kvittun gagnáfrýjanda, og 11. desember 1992 greiddi aðaláfrýjandi 574.280 krónur „inn á iðgjaldaskuld sína“, svo sem segir í

kvittun gagnáfrýjanda. Páll Bragi var spurður að því fyrir dómi, hvort rætt hefði verið um nýtt form á tryggingu, þegar hann tók við greiðslunni 27. október, og svaraði hann því þannig: „Ég held, að þeir hafi spurt um, hvað þessu liði, og ég hef svarað, eins og málin þá stóðu, það hafði akkúrat ekkert hreyfst í málinu.“ Þá viðurkenndi Páll Bragi, að um þessi mál hefði verið spurt, þegar greitt var inn á iðgjaldaskuldina 11. desember, og hann svarað þannig: „Ég sagði, að það hefði ekkert gengið og ekkert rekið í því máli og ég væri satt að segja svartsýnn um, að þetta yrði; þó voru einhverjar hugmyndir um, að það myndi koma hér maður eftir áramótin til að tala um, – skoða þessa hluti með þar til færum aðilum.“ Í bréfi gagnáfrýjanda til aðaláfrýjanda 29. desember 1992 kemur fram, að á fundi aðila 11. desember hafði það verið sett „sem algjört skilyrði, að öll vanskil í viðskiptareikningi yrðu að vera út úr heiminum fyrir árslok“.

Í ljós er leitt, að Björn Baldvinsson, framkvæmdastjóri aðaláfrýjanda, sótti tryggingarskírteinið til gagnáfrýjanda og fór með það til Maríu Knudsen, forstöðumanns afurðalánadeildar Búnaðarbankans. Samkvæmt þríhliða samkomulagi frá 17. febrúar 1992 milli bankans, Ábyrgðadeildar fiskeldislána og Fellalax hf. átti bankinn að fylgjast með því, að tryggingar á eldisfiski væru fullnægjandi. María Knudsen sagði fyrir dómi, að bankinn hefði vitað, að fiskurinn var tryggður hjá gagnáfrýjanda, og hefðu þau verið „í þeirri fullu vissu, á meðan ekki er sagt upp tryggingum eða látið vita, að trygging væri ekki endurnýjuð eða við haldið af hálfu tryggingarfélags, að þá sé viðkomandi afurð tryggð“. Þótt skírteinið væri aðeins til þriggja mánaða, sagði María Knudsen, að því hefði verið treyst, að tryggingin yrði framlengd eftir þörfum, meðan verið væri að leita að nýjum tryggingarskilmálum, enda hefði bankinn engin uppsagnarbréf fengið frá stefnda. Sagði hún það hafa verið hefð í samskiptum þessara aðila frá upphafi, að bankinn yrði látinn vita, ef til stæði að hætta tryggingu.

Bjarni G. Bjarnason, sem fengist hafði við fiskeldistryggingar frá 1984 til 1995, þar á meðal hjá gagnáfrýjanda, sagði fyrir dómi, að ekki hefði verið venja að segja tryggingum upp skriflega, heldur hefði verið litið svo á, að tryggingarnar rynnu út, ef ekki væri beðið

um endurnýjun á þeim. Hann taldi þó, að hin síðari ár hefði verið farið að senda skriflegar uppsagnir á tryggingum.

Af því, sem að framan er rakið um samskipti aðila, er ljóst, að rätt var um framtíðartryggingu á fiskinum, eftir að tryggingarskírteinið félli úr gildi, bæði við útgáfu þess og á síðari stigum. Er hið fyrra greinilega staðfest í áður nefndu bréfi frá 15. september 1992, sem gagnáfrýjandi virðist ekki hafa séð ástæðu til að svara. Samkvæmt II. kafla tryggingarskilmála þeirra, sem giltu um samskipti aðila, var framlenging váttryggingar að loknu váttryggingartímabili háð samþykki félagsins.

Gagnáfrýjandi hafði um margra ára skeið sérhæft sig í fiskeldistryggingu, og á honum hvíldi rík skylda um vönduð vinnubrögð. Honum gat ekki dulist, að aðaláfrýjandi leit svo á, að tryggingin væri í gildi. Þá mátti hann einnig gera sér grein fyrir því, að veðhafar stóðu í þeirri trú. Þegar litið er til framangreindra samskipta aðila og þeirra miklu hagsmuna, sem í húfi voru, varð hann að láta það skýrt í ljós við aðaláfrýjanda, vildi hann ekki, að tryggingin væri í gildi. Það gerði hann ekki. Þer samkvæmt öllu framansögðu að líta svo á, að gagnáfrýjandi hafi í reynd samþykkt framlengingu fiskeldistryggingar aðaláfrýjanda til áramóta og hún því verið í gildi, þegar tjónið varð 16. desember 1992.

IV.

Aðaláfrýjandi krefst þess, að sér verði greiddar 9.400.105 norskar krónur í bætur vegna tjóns þess, sem varð á eldisfiskinum 16. desember 1992, en eins og að framan segir, var tryggingarfjárhæðin 11.951.435 norskar krónur með 25% sjálfsábyrgð aðaláfrýjanda.

Í málinu liggur fyrir matsgerð tveggja dómkvaddra manna frá 25. maí 1995 um fjárhæð tjónsins. Þar kemur fram, að tjónið var mun minna en haldið var fram, og staðfestir matsgerðin, að miklu minna magn var af fiski í kvíunum en sagt var í eldisskýrslum. Niðurstaða matsgerðar er sú, að verðmæti fiskisins í íslenskum krónum hafi verið á bilinu 27.812.000 krónur til 35.009.000 krónur eftir því, hvaða viðmiðun er notuð. Þessari matsgerð hefur ekki verið hnekkkt. Í tryggingarskírteininu er tekið fram, að trygging taki aldrei til hærri bóta en nemur hæsta váttryggingarverðmæti samkvæmt eldisáætlun.

Í vitnamáli 31. október 1996 fullyrðir Logi Jónsson, annar matsmanna, að upplýsingar um magn fisks í eldissskýrslum gefi ekki rétta mynd af magninu, þegar tjónið varð. Þykir rétt að miða bætur við endurstofnverð (kaupverð á markaði) þess fisks, sem var í kvíunum, þegar tjónið varð, en það er samkvæmt matinu 27.812.000 krónur að frádreginni 25% sjálfsábyrgð aðaláfrýjanda, 6.953.000 krónur. Iðgjaldaskuld aðaláfrýjanda, 53.091 króna fyrir ágúst 1992 og 627.371 króna á mánuði fyrir september til desember 1992, samtals 2.562.575 krónur, dragist frá bótunum.

Gagnáfrýjandi verður samkvæmt framansögðu dæmdur til að greiða aðaláfrýjanda 23.253.724 krónur ($7.186.050 - 1.796.512 - 432.239 + 27.812.000 - 6.953.000 - 2.562.575$) með vöxtum svo sem í dómsorði greinir. Er upphafstími dráttarvaxta miðaður við þingfestingu málsins í héraði.

Gagnáfrýjandi greiði aðaláfrýjanda 1.500.000 kr. í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Gagnáfrýjandi, Vátryggingafélag Íslands hf., greiði aðaláfrýjanda, Hafbeitarstöðinni Kleifum hf., 23.253.724 krónur með vöxtum samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 16. desember 1992 til 5. maí 1994, en dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla laganna frá þeim degi til greiðsludags.

Gagnáfrýjandi greiði aðaláfrýjanda 1.500.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 14. júní 1996.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum flutningi 24. maí sl., er höfðað með stefnu, sem árituð er um viðtöku 4. maí 1994.

Stefnandi er Hafbeitarstöðin Kleifum hf., kt. 500686-1119, Hofsvík á Kjalarnesi.

Stefndi er Vátryggingafélagið Skandia hf., Laugavegi 170, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til greiðslu á NOK 9.400.105,50 auk vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 frá 16. desember 1992 til 6. janúar 1993, en með dráttarvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og 8.250.000 ísl. kr. auk vaxta, eins og hér að framan greinir. Þá er krafist málskostnaðar.

Stefndi krefst aðallega sýknu og málskostnaðar, en til vara, að kröfur stefnanda verði lækkaðar. Þá krefst hann málskostnaðar.

Málavextir.

Málsatvik eru þau, að 16. desember 1992 varð stórfellt tjón vegna veðurs á eldisfiski og sjókvíum í eigu stefnanda á hafnarsvæði Straumsvíkur í Hafnarfirði. Skemmdust kvíar, og fiskur slapp úr þeim. Telur stefnandi, að þessir hagsmunir hafi verið vátryggðir hjá stefnda, og krefur hann um bætur fyrir þá í málinu.

Málavaxtalýsing stefnanda.

Málavaxtalýsing stefnanda er á þá leið, að hann hafi í samræmi við það, að vátryggingarsamningur væri í gildi, sent stefnda þegar í stað tilkynningu um, að tjón vofði yfir hinum vátryggðu hagsmunum. Í framhaldi þeirrar tilkynningar hafði starfsmaður stefnda, Sólveig Sigurþórsdóttir, þegar samband við Könnun hf., en það félag starfar við úttekt á tryggingatjóni og er m. a. umboðsaðili Lloyd's tryggingafélagsins á Íslandi. Bað téður starfsmaður stefnda Könnun hf. að taka út ástandið á tjónsvettvangi. Átti framkvæmdastjóri Könnunar hf., Þórir Konráðsson, í framhaldi þessa samtals við Gísla Örn Lárusson, forstjóra stefnda, sem staðfesti, að tryggingarsamningur væri í gildi. Síðar átti framkvæmdastjóri Könnunar hf. samskipti við Þórð Þórðarson, framkvæmdastjóra hjá stefnda. En nefndur Þórður greiddi Könnun hf. fyrir skýrslu um tjónsatburðinn.

Stefnandi gerði það, sem í hans valdi stóð, til þess að afstýra tjóni, og voru starfsmenn hans á vettvangi, er Könnun hf. gerði úttekt sína í þágu stefnda. Vissi stefnandi ekki annað en viðurkenning væri á því af hálfu stefnda, að tryggingarsamningur stefnanda væri í fullu gildi.

Það var hins vegar ekki fyrr en 22. desember 1992, að fluttar voru í fjölmiðlum fréttir af atburðinum, þar sem forsvarsmenn stefnda lýstu yfir, að enginn vátryggingarsamningur hefði verið í gildi milli aðila málsins, og því bæri félagið eigi bótaábyrgð á tjóni stefnanda. Þessar fregnir komu sem reiðarslag yfir forsvarsmenn stefnanda, enda höfðu stjórnendur stefnda aldrei látið slíkar yfirlýsingar frá sér fara til forsvarsmanna stefnanda eða veðhafa, sem starfsmenn stefnda áttu mikil samskipti við, einkum Maríu Knudsen í Búnaðarbankanum. Leitaði stefnandi eftir þessari yfirlýsingu stefnda til lögmanna um aðstoð í málinu. Hinn 22. desember 1992 var boðsent bréf til stefnda og látin í ljós undrun á neitun stefnda við bótaskyldu, sem stefnanda hefði fyrst orðið kunnugt um af lestri dagblaða. Var öllum yfirlýsingum stefnda um, að tryggingarsamningur hefði ekki verið í gildi, mótmælt sem algerlega röngum og fram settum gegn betri vitund stjórn-

enda stefnda. Var vísað til fundar með aðilum 11. desember 1992, þar sem samið var um framlengingu á gildi tryggingarsamnings til áramóta 1992/1993 og stefnda greiddar 574.280 kr. því samkomulagi til staðfestu. Var þess krafist, að stefndi viðurkenndi án tafar bótaskyldu stefnda, ella kæmi óhjákvæmilega til málaferla.

Með bréfi 28. desember 1992 hafnaði lögmaður stefnda kröfum stefnanda með þeim rökum, að ekki væri um að ræða vátryggingarsamning í bókum stefnda nema til 31. október 1992. Þá hefði eigi verið gefið út tryggingarskírteini fyrir það tímabil, sem tjónið varð á. Er sú staðhæfing rökstudd með því, að eigi sé unnt að vátryggja, nema fyrir liggi eldiskýrslur, þar sem ekki sé unnt að ákvarða iðgjöld án slíkra skýrslna. Þá var því mótmælt, að loforð hefði verið gefið á fundinum 11. desember um framhald tryggingar, og því lýst yfir, að 574.280 kr. hefðu verið greiddar inn á eldri skuld.

Stefnandi kveður í svarbréfi lögmanns stefnda vera rangar staðhæfingar og beinar rangfærslur um viðskipti aðila málsins. Hafi tilgangurinn verið sá að reyna að losna undan vátryggingarsamningnum við stefnanda, m. a. af þeim ástæðum, að fjárhagsstaða stefnda var á þessum tíma ákaflega slæm og útlit fyrir, að stefnda yrði lokað af hálfu Tryggingaefitirlitsins. Í öðru lagi hafi stefndi ekki verið með fullnægjandi endurtryggingar fyrir fiskeldislánunum. Samkvæmt upplýsingum, sem stefnandi komst yfir, höfðu stjórnendur stefnda ekki hirt um eða ekki getað endurtryggt með fullnægjandi hætti sakir lélegrar stöðu stefnda á þeim tíma. Því hafi viðurkenning á bótaskyldu jafngilt gjaldproti stefnda og stjórnendur hans því kosið að þræta fyrir um þá samninga, sem höfðu komist á milli aðila.

Við skoðun málavaxta telur stefnandi rétt að hafa eftirfarandi til hliðsjónar: Á sínum tíma rak fiskeldisfyrirtækið Fellalax hf. seiðaeldisstöð í Hofsvík á Kjalarnesi og var einnig með framhaldseldi í sjókvíum í Straumsvíkurhöfn. Hlutafélagið hafði orðið fyrir verulegum fjárhagslegum áföllum við rekstur laxeldis, og blasti gjaldprot þess við.

Á hluthafafundi í stefnanda 1. júlí 1992 var samþykkt heimild til stjórnar stefnanda til að kaupa fasteignir og lausafé, þ. m. t. eldisfisk í sjókvíum við Straumsvíkurhöfn, en velflestir hluthafar í stefnanda eru einnig hluthafar í Fellalaxi hf. Voru samningar um lausafé (eldisfisk, kvíar o. þ. h.) undirritaðir 2. júlí og 20. ágúst s. á. Var kaupverðið greitt með yfirtöku á afurðalánunum, sem hvíldu á fiskinum og að hluta til á sjókvíunum. Veðhafar í fiskinum voru þá Búnaðarbanki Íslands og Ábyrgðardeild fiskeldislána, og bundu veðhafar samþykki sitt fyrir sölu á fiskinum því skilyrði, að stefnandi tæki á sig allar skyldur Fellalax hf. samkvæmt þríhliða samningi milli Fellalax hf., Búnaðarbankans og Ábyrgðardeildar fiskeldislána. Í þeim samningi

var í samræmi við ákvæði 7. gr. reglugerðar nr. 182/1990 um Ábyrgðardeild fiskeldislána gert ráð fyrir, að hinn veðsetti fiskur skyldi ávallt vera vátryggður með fullnægjandi hætti, sbr. 6. gr. samkomulagsins, sem gerði einnig ráð fyrir, að fyrir lægi yfirlýsing tryggingafélags um greiðslufyrirkomulag tryggingaiðgjalda. Var stefnda sent eintak þessa samnings í kjölfar undirskriftar hans og ráð fyrir því gert, að veðhöfum í fiskinum yrði gert kunnugt um breytingar á tryggingum, ef um slíkt væri að ræða, eins og tíðkast hafði áður í samskiptum veðhafa við stefnda. Skal tekið fram, að Árni Björn Birgisson kom fram sem nokkurs konar trúnaðarmaður allra aðila að þessum samningi, enda hann hlutlaus og óvilhallur um málefni Fellalax hf.

Fasteignir Fellalax hf. voru seldar nauðungarsölu fyrir tilstilli veðhafa. Varð stefnandi hæstbjóðandi og fékk afsal 15. ágúst 1992.

Samfara þessum kaupum á eignum Fellalax hf. tókst stefnandi á hendur að framkvæma fyrir sinn reikning skuldaskilasmning, sem Fellalax hf. hafði áður gert við alla helstu lánardrottna félagsins, þ. m. t. stefnda, sem hafði tryggt umrædda hagsmuni um árabíl. Í skuldaskilum fólst, að stefnandi tók að sér að greiða 20% af skuldum Fellalax hf. við tiltekna aðila gegn eftirgjöf á 80% skuldarinnar, sbr. bréf til kröfuhafa Fellalax hf. 12. maí 1992. Nam skuld Fellalax hf. við stefnda alls um 6.000.000 kr.

Í kjölfar þessa óskaði stefnandi eftir því, að samfara því, að hann greiddi 20% af eldri skuldum Fellalax hf. við stefnda, tæki stefnandi við öllum tryggingasamningum Fellalax hf. við stefnda og greiddi af þeim eftirleiðis í samræmi við umsamin iðgjöld. Við það tækifæri lét stefnandi stefnda í té ýmis gögn, er vörðuðu efnahag stefnanda, þ. m. t. eldisáætlanir til ársins 1995. En eldisáætlanir voru látnar stefnda í té, til þess að unnt væri að áætla iðgjöld af vátryggingunum frá mánuði til mánaðar. Eldisáætlanir voru annars til afnota fyrir veðhafa í fiskinum, svo að unnt væri fyrir þessa aðila að fylgjast með verðmæti fisksins og hvort eldið þróaðist með eðlilegum hætti. Eldisskýrslur voru síðan sendar mánaðarlega eftir á, m. a. til stefnda, til þess að unnt væri að leiðrétta iðgjöld m. t. t. raunverulegra hagsmuna í vátryggingu. Voru þá gefin út viðaukaskírteini með skýringunni „mismunur á eldisáætlun og mánaðarskýrslum“.

Féllst stefndi á þessar óskir stefnanda, og var stefnandi þá tekinn í viðskipti hjá stefnda í stað Fellalax hf. með þeim kjörum, sem Fellalax hf. hafði notið, þó að frátöldum eldri skuldum Fellalax hf., sem stefnandi tók að sér að greiða 20% af, eins og áður sagði.

Um þessar mundir hafði stefnandi vilyrði fyrir 15.000.000 kr. frá landbúnaðarráðuneytinu úr svokölluðum „Ingimarssjóði“. Stóð til, að stefndi fengi til sín iðgjaldagreiðslurnar úr þeirri lánveitingu, þegar af henni yrði, sem

ekki var unnt að tímasetja nákvæmlega. Forsenda fyrir slíku láni sem og öllum öðrum veðsetningum í eldisfiskinum var sú, að fiskurinn væri að fullu váttryggður.

16. september 1992 var í samræmi við framangreint gefið út tryggingarskírteini nr. 923008 (fiskeldistrygging), sem gildi frá 1. ágúst til 31. október 1992, og var það sent af stefnda beint til veðhafanna.

Undanfari útgáfu þessa tryggingarskírteinis var bréf stefnanda til stefnda 15. september 1992, sbr. og „nokkrir minnispunktar“ 11. september s. á. um tryggingarskil og tryggingarskilmála milli stefnda og stefnanda sem framhald skuldaskilasamnings Fellalax hf. við stefnda. Voru minnispunktarnir áður sendir stefnda til viðbótar áður sendum efnahagsreikningi félagsins og eldisskýrslum, eins og áður sagði. Bæði minnispunktarnir og bréf stefnanda til stefnda höfðu að geyma afstöðu stefnanda til viðskipta við stefnda og byggðust á undanfarandi fundum og samtölum starfsmanna stefnda og stefnanda um skipan mála á milli aðila.

Í minnispunktunum er lýst yfir því í 2. tl., að yfirtaka á fiski af hálfu stefnanda hafi orðið 1. ágúst 1992 og gerð með samþykki veðhafa. Segir svo í 2. tl. i. f.: „Þess vegna er óskað eftir því, að Skandia hf. tryggi þennan fisk hjá þessu nýja félagi frá þessum tímamótum.“

Í 3. tl. minnispunktanna segir: „Trygging þessi verði með óbreyttu sniði fyrst um sinn eða sem nemur allt að þremur mánuðum. Á þeim tíma verði leitað leiða um nýtt form á tryggingum fiskisins hjá Skandia hf., einhvers konar „total loss“-tryggingu. Þessa tryggingu yrðu veðhafar að samþykkja, og verður það væntanlega mun ódýrara og sanngjarnara fyrir alla aðila.“

Í bréfi stefnanda 15. september 1992 til stefnda segir m. a.: „Fallist er á, að Hafbeitarstöðin Kleifum hf. taki sömu tryggingar og Fellalax hf. hafði frá 1. 8. 1992 til 31. 10. 1992.“ Þá segir einnig: „Á þessum tíma mun Skandia hf. leita að nýjum tryggingarskilmálum, sbr. lið 3 í greinargerð.“

Eins og ljóst má vera af framangreindu, var litið svo á af hálfu stefnanda og veðhafa, að eftirleiðis yrði fiskurinn tryggður á vegum stefnanda hjá stefnda í samræmi við lög og reglugerðir um lánveitingar Ábyrgðardeildar fiskeldislána og samning við veðhafa í fiskinum. Um þetta var fullt samkomulag hjá aðilum málsins, eins og öll gögn bera með sér, enda hvergi að finna andmæli við því af hálfu stefnda, að hann hafi samþykkt þessar óskir stefnanda um váttryggingar. Hins vegar höfðu váttryggingariðgjöld vegna fiskisins verið mjög há og sýnilega hærri en Fellalax hf., fyrri eigandi fiskisins, gat staðið undir. Af þeim sökum lögðu forsvarsmenn stefnanda kapp á, að Skandia hf. aflaði annarra og ódýrari váttrygginga, sem þó fullnægðu því að vernda hagsmuni stefnanda og veðhafa í fiskinum. Þegar vísað er til

nýrra tryggingarskilmála í bréfi stefnanda 15. september 1992 og nýs forms á tryggingum í minnispunktunum frá 11. s. m., er vísað til yfirlýsingar starfsmanna stefnda um að afla ódýrari trygginga í þágu stefnanda en í gildi voru.

Ástæða þess, að ákveðið var að hafa óbreyttar tryggingar í gildi í þrjá mánuði, frá 1. ágúst til 31. október 1992, var einfaldlega sú, að starfsmenn Skandia hf. töldu sig geta aflað ódýrari trygginga innan þess tíma. Þetta hafa vitnin María Knudsen og Árni Björn Birgisson staðfest með vitnisburði sínum fyrir dómi. Því var ekki talin ástæða til að hafa óbreyttu trygginguna, sem var dýrari, í gildi lengur en brýnasta nauðsyn krafði. Af framangreindum ástæðum var þriggja mánaða gildistíminn einvörðungu ákveðinn af stefnda.

Í samræmi við samkomulag um váttryggingaviðskipti aðila málsins afhenti stefnandi 30. september 1992 stefnda tryggingarvixil, að fjárhæð 1.874.280 kr., auk yfirlýsingar. Var víxilfjárhæðin samsett úr 1.254.662 kr., sem var 20% skulda Fellalax hf. við stefnda, og 619.618 kr., sem nam mánaðariðgjaldi. Skyldi víxill þessi greiddur niður 23. október um 1.000.000 kr. og eftirstöðvar fyrir næstu áramót.

Greiddi stefnandi 27. október 1992 1.000.000 kr. „inn á samkomulag, dags. 30. 9. 1992“, eins og segir í kvittun stefnda þann dag.

Þrátt fyrir áform stefnda um að afla stefnda nýrrar og hagstæðari váttryggingar fyrir 31. október 1992 gengu þau ekki eftir. Varð því að samkomulagi, að óbreytta tryggingin myndi gilda einn mánuð í senn frá 31. október, enda staðfesti Páll Bragi Kristjónsson, fjármálastjóri stefnda, að félagið væri í viðræðum vegna nýrra váttryggingarkosta til handa stefnanda. Nýir tryggingarskilmálar væru því á næsta leiti. Á fundi, sem Árni Björn Birgisson, endurskoðandi stefnanda, og Hilmar Sigurðsson, stjórnarmaður í stefnanda, áttu með Páli Braga Kristjónssyni og Sólveigu Sigurþórsdóttur gjaldkera 11. desember 1992 í húsakynnum stefnda, baðst Páll Bragi afsökunar á því, hversu drægist að finna nýja tryggingarkosti. Vísaði hann til forfalla tiltekinna norskra aðila, sem hefðu boðað komu sína til Íslands fyrir áramótin. Bað Páll Bragi um frekari frest fram yfir þau áramót, og yrðu málin þá skoðuð með nýja váttryggingarkosti í huga. Á þetta féllust erindrekar stefnanda, enda gátu þeir ekki annað. Það var stefnda eins að afla nýrra kosta, en stefnanda einungis að þiggja það, sem í boði væri. Var því ákveðið, að óbreyttar tryggingar skyldu gilda til áramóta 1992/1993. Greiddi stefnandi á þessum fundi 574.280 kr. „inn á iðgjaldaskuld sína“, eins og segir í kvittun 11. desember 1992. Þá varð samkomulag um, að stefndi héldi tryggingarvixlinum áfram á móti áfallandi iðgjöldum fyrir nóvember og desember 1992.

Þegar tjónið varð 16. desember 1992, tilkynnti stefnandi stefnda um það. Í framhaldi þess hringdi Páll Bragi Kristjánsson á skrifstofu Hilmars Sigurðssonar og bað um, að sér yrðu sendar í snatri eldiskýrslur fyrir desember, þar sem hann hefði þær ekki undir höndum. Á skrifstofu Hilmars voru staddir þeir Björn Baldvinsson, framkvæmdastjóri stefnanda, og Guðmundur Bang fiskeldisfræðingur og einn hluthafa. Voru þeir vitni að þessu samtali. Hilmar hringdi þá strax í Maríu Knudsen í afurðalánadeild Búnaðarbankans og bað hana að faxeski skýrslurnar til Páls Braga, sem hún og gerði, enda hafði bankinn haft skýrslurnar undir höndum um skeið.

Það kom því öllum á óvart, bæði veðhöfum og stefnanda, þegar forsvarsmenn stefnda lýstu yfir því í fjölmiðlum nokkrum dögum eftir tjónsatburðinn, að enginn váttryggingarsamningur hefði verið í gildi milli aðila málsins.

Við tjónsatburðinn voru í gildi þessar tryggingar að mati stefnanda:

1. Samkvæmt tryggingarskírteini nr. 9130003, útg. til Fellalax hf. 19. febrúar 1991, er gildi til 31. desember 1992. Þetta skírteini varðaði Systemfarm-flotkvíar stefnanda í Straumsvík og er ranglega skráð sem NOK 11.000.000, en á að vera 11.000.000 ísl. kr., eins og sjá má af ákvörðun iðgjaldsins. Sjálfsábyrgð var 25% af hverju bótaskyldu tjóni. Altjón varð á þessum hagsmunum 16. desember 1992.

2. Samkvæmt tryggingarskírteini nr. 923008, útg. 16. september 1992 og gildi fyrst samkvæmt efni sínu frá 1. ágúst 1992 til 31. október s. á., en síðan samkvæmt sérstökum samningi frá 1. nóvember 1992 til þess tíma, sem stefndi hefði aflað annarra váttryggingarkosta. Þetta skírteini varðaði lax og regnbogasilung í Straumsvík. Sjálfsábyrgð var 25% af hverju bótaskyldu tjóni. Altjón varð á þessum hagsmunum 16. desember.

Málavaxtalýsing stefnda.

Stefndi kveður málavaxtalýsingu stefnanda vera í flestum atriðum ranga. Hann lýsir málavöxtum svo, að í ágúst 1992 hafi Hilmar Sigurðsson, fyrirsvarsmaður stefnanda, leitað til stefnda með ósk um að fá að kaupa tíma-bundna (þriggja mánaða) váttryggingu á eldisfisk félagsins í Straumsvík og á Kjalarnesi.

Þessari ósk var í fyrstu hafnað af hálfu stefnda. Ástæður höfnunarinnar voru í fyrsta lagi þær, að félagið var að draga úr váttryggingarstarfsemi á þessu sviði vegna lélegrar afkomu í greininni og mikilla vanskila eldisfyrirtækja á iðgjöldum. Á þessum tíma var einungis eitt eldisfyrirtæki með tryggingar hjá félaginu, og hafði félagið lítinn áhuga á að taka fleiri fyrirtæki í tryggingar á þessu sviði. Í öðru lagi hafði félag, sem sömu aðilar stóðu að, Fellalax hf., lent í verulegum vanskilum með váttryggingariðgjöld.

Skuldaði það félag stefnda röskega sex milljónir króna í iðgjöld, er váttryggingar þess runnu út 31. mars 1992. Vegna ógjaldfærni Fellalax hf. vorið 1992 hafði verið óskað eftir því við stefnda, að hann samþykkti skuldaskilasmunna, þar sem greiða átti 20% upp í kröfur. Í þriðja lagi hafði stefnandi ekki fjármuni til þess að greiða iðgjöld váttryggingarinnar á gjalddaga, en iðgjöld á að greiða fyrir fram samkvæmt váttryggingarsamningalögum nr. 20/1954, sbr. 12.–17. gr., eða setja tryggingu fyrir greiðslum.

Eftir ítrekaðar beiðnir stefnanda um að fá að kaupa skammtímatryggingu hjá stefnda var um miðjan september 1992 fallist á að selja stefnanda tryggingu frá 1. ágúst 1992 til 31. október 1992. Váttryggingarskírteini voru gefin út 16. september 1992 og afhent fyrirsvarsmönnum stefnanda 30. s. m. Strax eftir að fyrirsvarsmenn stefnanda fengu skírteinin í hendur, fóru þeir með þau í Búnaðarbanka Íslands. Ástæðan fyrir þessum sérstaka drætti á útgáfu skírteina var, eins og áður sagði, höfnun stefnda við að taka stefnanda í tryggingu. Tryggingin var veitt með eftirfarandi skilyrðum auk þeirra, sem fram koma í váttryggingarskírteinum:

1. Sömu váttryggingarskilmálar og skildagar skyldu gilda og gilt höfðu hjá Fellalaxi hf. Þeir skildagar, sem giltu, voru nr. 3, 4 og 8.

2. Iðgjald fyrir ágústmánuð, 619.618 kr., ásamt 20% greiðslu vegna skuldaskila Fellalax hf., 1.254.662 kr., skyldi greitt, um leið og lánað fyrir greiðslu, að fjárhæð 15.000.000 kr., fengist hjá sérstökum sjóði hjá landbúnaðarráðuneytinu. Lánað fyrir greiðslu átti að koma síðari hluta septembermánaðar 1992.

3. Stefnandi skyldi gefa út greiðslufirlýsingar til Búnaðarbankans um, að bankinn skyldi strax greiða félaginu iðgjöld fyrir september og október 1992 af greiðslum vegna afurðasölu.

Stefndi tókst ekki á hendur neinar aðrar skyldur gagnvart hinum nýja viðskiptamanni en þessa þriggja mánaða tímabundnu váttryggingu á eldisfiski. Stefnandi keypti engar aðrar tryggingar hjá félaginu, hvorki á fiskeldiskvíar né aðra hagsmuni.

Vegna vanefnda á greiðslum samkvæmt samkomulaginu kallaði Páll Bragi Kristjánsson, framkvæmdastjóri bókhalds- og fjárreiðudeildar stefnda, fyrirsvarsmenn stefnanda á sinn fund til þess að innheimta gjaldfallnar greiðslur fyrir þessa þriggja mánaða tryggingu. Hinn 27. október 1992 gengu fyrirsvarsmenn stefnanda, þeir Hilmar Sigurðsson og Árni Björn Birgisson, löggiltur endurskoðandi félagsins, á fund Páls Braga til þess að inna af hendi 1.000.000 kr. upp í þá greiðslu, sem samið hafði verið um, að stefnandi greiddi. Þessi fundur var haldinn til þess að reka á eftir greiðslum frá stefnanda. Engin loforð voru gefin um framhald tryggingar á þess-

um fundi, né var fyrirsvarsmönnum stefnanda gefið í skyn, að tryggingin myndi endurnýjast, enda ekki óskað eftir nýrri tryggingu á fiskinum.

Í byrjun desember 1992 hafði stefnandi ekki enn staðið við fyrirheit um greiðslur né gefið út greiðslufirlýsingar til Búnaðarbankans samkvæmt samkomulaginu. Páll Bragi kallaði fyrirsvarsmenn stefnanda aftur á sinn fund til þess að fá greitt inn á skuldina, og 11. desember komu þeir Hilmar og Árni aftur á fund hans og greiddu 574.280 kr. upp í gjaldfallin iðgjöld af þriggja mánaða tryggingunni. Á þeim fundi var ítrekuð krafa félagsins um, að stefnandi lyki við greiðslu gjaldfallinna iðgjalda af skammtímatryggingunni. Engin loforð voru gefin um framhald tryggingar á þessum fundi, né var fyrirsvarsmönnum stefnanda gefið í skyn, að trygging væri í gildi, enda ekki beðið um nýja tryggingu á fiskinum.

Hinn 16. desember 1992 tilkynnti Björn Baldursson, framkvæmdastjóri stefnanda, Sólveigu Sigurþórsdóttur, fjármálastjóra stefnda, að tjón hefði orðið á kvíum og fiski félagsins í Straumsvík. Í samræmi við góða váttryggingarvenju óskaði Sólveig eftir því við Könnun hf., að aðstæður á vettvangi yrðu skoðaðar. Var þetta gert, án þess að sérstaklega væri gengið úr skugga um það, hvort váttryggingarsamningur væri í gildi á milli aðila.

Í framhaldi tjónstilkynningarinnar könnuðu starfsmenn stefnda, hvort í gildi væri váttryggingarsamningur á milli stefnda og stefnanda. Í samræmi við það, sem áður greinir, kom í ljós, að enginn váttryggingarsamningur var í gildi milli aðila, enda hafði einungis verið óskað eftir skammtímatryggingu til þriggja mánaða. Við skoðun á gögnum málsins kom einnig í ljós, að stefnandi hafði ekki látið stefnda í té eldisskýrslur fyrir september eða ágúst, eins og skylt var samkvæmt váttryggingarsamningi. Var Hilmar Sigurðssyni sérstaklega tilkynnt þetta í símtali 17. desember 1992.

Hinn 22. desember 1992 sendi lögmaður stefnanda stefnda kröfubréf, þar sem þess er krafist, að hann viðurkenndi greiðsluskyldu. Með bréfi 28. s. m. 1992 hafnaði lögmaður stefnda greiðsluskyldu, þar sem enginn váttryggingarsamningur hafi verið í gildi.

Eftir að mál þetta var höfðað, óskaði stefndi eftir því við stefnanda með bréfi 9. júní 1994 að fá tilteknar upplýsingar og gögn, til þess að unnt væri að taka afstöðu til fjárhæðar bótakröfunnar. Lögmaður stefnanda svaraði fyrirspurninni með bréfi 15. september 1994. Ekki voru afhent þau gögn, sem beðið var um, né veitt fullnægjandi svör við þeim spurningum, sem fram voru settar. Eldisskýrslur voru þó afhentar eftir símtal lögmannna aðila. Með bréfi 12. október 1994 voru ítrekaðar óskir stefnda um að fá gögn til þess að meta tjónið. Lögmaður stefnanda sendi svarbréf 31. október 1994, og var þar enn neitað að afhenda nauðsynleg gögn um slátrun, af-

urðaverð og fóðurgjöf, til þess að unnt væri að staðreyna verðmæti fisks í kvíum.

Að beiðni stefnanda voru yfirheyrð vitni og starfsmenn aðila í Héraðsdómi Reykjavíkur 29. mars 1993, og hafa aðilar vitnað til þeirra í málatilbúnaði sínum.

Málsástæður og lagarök.

Málsástæður stefnanda eru þessar.

1. Stefndi samþykkti, að stefnandi tæki við öllum tryggingarsamningum Fellalax hf. við stefnda og samþykkti jafnframt greiðslu á 20% iðgjalda-skuldar Fellalax hf. úr hendi stefnanda. Þá samþykkti stefndi að tryggja eftirleiðis umrædda hagsmuni í þágu stefnanda. Þetta er staðfest m. a. með vætti Hilmars Sigurðssonar, Árna B. Birgissonar, löggilts endurskoðanda, Maríu Knudsen, deildarstjóra afurðalánadeildar Búnaðarbankans, og í bókum stefnda, þar sem greiðslur frá stefnanda eru færðar inn á viðskipta-reikning Fellalax hf.

2. Í gildi var váttryggingarsamningur milli aðila málsins, sem stofnaðist 1. ágúst 1992 og skyldi gilda ótímabundið. Samningurinn var og í samræmi við þá váttryggingarskilmála, sem gilt höfðu milli stefnda og Fellalax hf. 11. september 1992 voru stefnda m. a. sendar eldisáætlanir yfir fiskinn til ársins 1995, og var því grundvöllur til útreiknings iðgjalda af váttryggingarsamningnum.

3. Stefndi tókst á hendur þá skyldu að finna nýja og ódýrari váttryggingarkosti en í gildi voru milli stefnda og Fellalax hf. Á því er byggt, að minnispunktur stefnanda 11. september 1992 og bréf 15. s. m. séu innihald samnings milli aðila málsins um þessi viðskipti aðila. Engin gögn eru til frá stefnda, sem mótmæla þeim forsendum eða skilningi á samkomulagi, sem fram kemur í téðum gögnum stefnanda. Viðurkennt er af hálfu Páls Braga Kristjónssonar, fyrrum starfsmanns stefnda, að hann hafi fengið umrædd gögn frá stefnanda og ekki hreyft athugasemdum við efni þeirra.

4. Ástæða þess, að tryggingarskírteini nr. 923008 skyldi gilda fyrir tímabilið 1. ágúst til 31. október 1992, var sú, að starfsmenn stefnda, einkum Páll Bragi Kristjónsson, höfðu lofað að verða við beiðni um að finna váttryggingarkost, sem væri „mun ódýrari og sanngjarnari fyrir alla aðila“, sbr. minnispunkta 11. september 1992, 3. tl. i. f. Taldi stefndi, að nýr váttryggingarkostur myndi liggja fyrir eigi síðar en 31. október 1992. Þetta er m. a. staðfest af Árna B. Birgissyni og Maríu Knudsen og viðurkennt af hálfu Páls Braga Kristjónssonar.

5. Þegar umræddur gildistími var liðinn, var tryggingarsamningurinn um

fiskinn framlengdur um mánuð í senn. Ástæða þess voru áðurgreind loforð stefnda um, að nýir váttryggingarkostir væru á næsta leiti. Því var ekki talin þörf á að framlengja um nema einn mánuð í senn. Þannig var samningurinn fyrst framlengdur til 30. nóvember 1992, en þá fram yfir áramót 1992/1993, þar til annað yrði ákveðið með tilliti til annarra váttryggingarkosta.

6. Þegar stefnandi tilkynnti stefnda tjónið, voru ekki höfð uppi andmæli við því, að váttryggingarsamningur væri í gildi.

7. Í kjölfar tilkynningar stefnanda um tjón höfðu starfsmenn stefnda, Sólveig Sigurþórsdóttir og síðar Þórður Þórðarson, samband við Könnun hf., umboðsaðila Lloyd's á Íslandi, og fólu honum að gera úttekt á tjóninu. Í samtölum við Þóri H. Konráðsson, framkvæmdastjóra Könnunar hf., staðfesti Gísli Ö. Lárússon, að tryggingarsamningur væri í gildi við stefnanda.

8. Samkvæmt þríhliða samningi Fellalax hf., Búnaðarbankans og Ábyrgðardeildar fiskeldislána, sem stefnandi gerðist síðar aðili að, var gert ráð fyrir, að fiskurinn yrði ávallt váttryggður í samræmi við 7. gr. reglugerðar nr. 182/1990, sbr. lög um Ábyrgðardeild fiskeldislána. Um efni þessa samnings sem og lagaskyldu til váttryggingar á veðsettum fiski var stjórnendum stefnda kunnugt. Skuldbatt stefndi sig til þess að tilkynna veðhöfum, ef stefndi hygðist segja upp tryggingarsamningi við stefnanda, svo að veðhöfum gæfist kostur á að efna váttryggingarsamninginn til verndar sínum hagsmunum. Skuldbinding stefnda að þessu leyti felst í þeirri framkvæmd, sem allajafna var á samningi Fellalax hf. við stefnda. Samkvæmt bréfum stefnda tilkynnti stefndi veðhafa, þegar vanskil tryggingartakans heimiluðu uppsögn tryggingarsamnings. Eftir gerð þríhliða samningsins frá 17. febrúar 1992 var skylda tryggingartakans um að hafa fullnægjandi tryggingar ótvíræð og stefnda fullkunnugt um þann samning, enda hafði stefndi fengið samninginn sendan gagngert í því skyni, að hann rækti upplýsingaskyldu gagnvart veðhöfum.

9. Engar tilkynningar bárust veðhafa frá stefnda eftir 31. október 1992, þess efnis, að enginn váttryggingarsamningur væri til um hina veðsettu hagsmuni, heldur voru veðhafar í þeirri trú, að fiskurinn væri nægjanlega váttryggður, þar sem engar yfirlýsingar, munnlegar eða skriflegar, höfðu borist veðhafa frá stefnda um uppsögn eða fyrirsjáanlega uppsögn á váttryggingarsamningnum. María Knudsen hefur staðfest, að fiskeldistryggingar stefnda í téðum fiski eða lausafé hafi aldrei runnið út eða þeim verið sagt upp án undanfarandi tilkynningar stefnda til veðhafa þar um. Ber að athuga, að allur gangur var á útgáfu tryggingarskírteina, svo sem skírteini út gefið 16. september 1992 ber með sér, en það gildi frá 1. ágúst til 31. október 1992. Tryggingarskírteini voru því á stundum gefin út alllöngu eftir, að trygg-

ingarsamningur komst á. Því var gilt tryggingarskírteini eitt og sér ekki forsenda fyrir því, að tryggingarsamningur teldist vera í gildi. Framkvæmdin var því sú, að trygging taldist vera í fullu gildi án tillits til útgáfu tryggingarskírteina, allt þar til stefndi boðaði uppsögn með skriflegum hætti. Stefnandi vísar til meginreglu 87. gr. 1. nr. 20/1954 um váttryggingarsamninga, sem varðar brunatryggingu fasteigna. Þar er kveðið á um, að uppsögn hafi ekki gildi gagnvart veðhöfum fyrr en 14 dögum eftir, að veðhafi hafi fengið tilkynningu um uppsögn. Stefnandi telur, að beita verði þessu ákvæði með rýmkandi skýringu um alla þá tryggingarsamninga, sem varða hagsmuni veðhafa sérstaklega.

10. Stefnda barst greiðsla 12. nóvember 1992 að loknum fundi með forsvarsmönnum stefnanda, þar sem stefndi upplýsti, að nýir váttryggingarkostir lægu ekki þá þegar fyrir og því samið um, að óbreyttir skilmálar giltu fram yfir nk. áramót, þegar aðrir kostir lægu fyrir. Viðtaka greiðslunnar jafngildir viðurkenningu á, að samningur hafi verið með aðilum, og staðfestir viðtaka fjárins, að váttryggingarsamningur hafi verið í gildi 11. desember 1992. Ekki hefur verið sýnt fram á af hálfu stefnda, að þeim samningi hafi verið sagt upp. Túlka ber efni kvittunarinnar stefnanda í hag, enda kvittunin samín af stefnda. Í þessu sambandi er bent á, að í kvittuninni er ekki vísað til eldri skuldar Fellalax hf., heldur til iðgjalda stefnanda sjálfs.

Kröfugerð stefnanda er sundurliðuð með eftirgreindum hætti:

1. Krafa um greiðslu á NOK 9.542.118 er grundvölluð á eldissskýrslu fyrir desember 1992, en skýrslan er dagsett 7. desember 1992. Samkvæmt henni er verðmæti fiskisins í kvíunum NOK 12.722.824. Að teknu tilliti til 25% sjálfsáhættu verður kröfugerðin NOK 9.542.118, enda um altjón að ræða á hinum váttryggðu hagsmunum. Hin norska fjárhæð er reiknuð eftir verðmætaskrá fyrir lax og regnbogasilung frá 1. september 1989, sem unnin var af Samsteypu íslenskra fiskeldistrygginga. Í skrá þessari er fiskurinn metinn til fjár eftir tegund og stærð í samræmi við skrá um verðmætamat frá Samsteypu íslenskra fiskeldistrygginga.

Það athugast, að tryggingarskírteini hljóðar upp á NOK 11.951.435. Sjálfsáhætta er 25% af heildarváttryggingarverðmæti í sérhverju bótaskyldu tjóni. Heildartjónið er samkvæmt eldissskýrslu í desember 1992 NOK 12.722.824, eins og áður sagði. Áhætta stefnanda er því NOK 3.180.706. Eftir standa því NOK 9.524.118, sem rúmast innan váttryggingarfjárhæðarinnar, sem er NOK 11.951.435, eins og áður sagði.

2. Krafan um greiðslu á 8.250.000 kr. er grundvölluð á váttryggingarfjárhæð Systemfarm-flotkvía, 11.000.000 kr. Frá þeirri fjárhæð eru dregnar 2.750.000 kr. Eftir standa því 8.250.000 kr.

3. Krafist er vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga frá tjónsdegi, 16. desember 1992, til þess tíma, er tjónið lá fyrir með skýrslu Könnunar hf. 23. desember 1992. Frá þeim tíma ber að greiða dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga, enda lá þá tjónið fyrir og stefnda kunnugt um það.

Málsástæður stefnda.

Stefndi styður aðalkröfu sína aðallega því, að er tjón varð á kvíum og eldisfiski stefnanda, hafi ekki verið í gildi váttryggingarsamningur á milli aðila um þessa hagsmuni, þar sem váttryggingartímabili samkvæmt samningi aðila hafi lokið 31. október 1992. Styðst krafan við eftirfarandi málsástæður.

1. Stefndandi óskaði einungis eftir tímabundinni váttryggingu á eldisfiski frá 1. ágúst 1992 til 31. október s. á., og tók stefndi einungis að sér að tryggja fiskinn á þessu tímabili, eins og fram kemur á váttryggingarskírteinum.

3. Engin gögn eru í málinu um, að stefndi hafi samþykkt að endurnýja eða framlengja skammtímatrygginguna. Ekkert váttryggingarskírteini var gefið út fyrir það tímabil, ekki var krafið um greiðslur iðgjalda, og eldis-skýrslur fyrir þetta tímabil eða eldisáætlanir voru ekki sendar félaginu fyrr en eftir tjónið.

4. Rösklega hálfur annar mánuður leið, frá því að skammtímatryggingin rann úr gildi, þar til tjónið varð, án þess að starfsmenn stefnanda gerðu nokkuð í því að koma váttryggingarsamningi á eða staðfesta, að slíkur samningur væri í gildi. Í þessu sambandi skal á það bent, að þeir, sem komu fram f. h. stefnanda vegna innheimtutilrauna váttryggingafélagsins, þeir Hilmar Sigurðsson og Árni Björn Birgisson, hafa sérstaklega lýst yfir í aðilaskýrslum, að þeir hafi átt að sjá um tryggingarmálefni fyrir stefnanda. Hafa þeir greinilega ekki sinnt þeim skyldum, sem þeim voru faldar, á fullnægjandi hátt. Full ástæða var til þess að afla staðfestingar á þessu, eins og gert var um þriggja mánaða trygginguna.

5. Engin gögn eru um, að stefndandi hafi óskað eftir því að fá að taka við tryggingarsamningum Fellalax hf., heldur kemur t. d. fram í minnispunktum, að verið er að biðja um nýja tryggingu fyrir nýtt félag frá ákveðnum tíma, eða eins og segir í minnispunktunum: „Þess vegna er óskað eftir því, að Skandia hf. tryggi þennan fisk hjá þessu nýja félagi frá þeim tímamótum.“

6. Skylda til þess að viðhalda tryggingum á fiskinum hvíldi á stefnanda einum, eins og fram kemur í samkomulagi á milli Fellalax hf., Búnaðarbanka Íslands og Ábyrgðardeildar fiskeldislána 17. febrúar 1992. Skylda stefnanda kemur glögglega fram í 6. tl. A-kafla samningsins. Í 3. tl. B-kafla eru ákvæði um eftirlitsskyldu bankans. Stefnda var ekki kunnugt um þenn-

an samning, né hafði hann tekið á sig skyldur samkvæmt honum. Stefndi gat ekki með nokkru móti ráðstafað tryggingarskyldum stefnanda samkvæmt þessum samningi. Stefnandi hafði frjálst val um það, hjá hvaða vátryggingafélagi hann tryggði, og eftirlit með því, að tryggingarskyldunni væri sinnt, lá hjá Búnaðarbankanum, en ekki vátryggingafélaginu.

7. Samkvæmt II. kafla vátryggingarskilmála fyrir fiskeldistryggingu lýkur áhættu félagsins á þeim degi, sem getið er í skírteini. Jafnframt kemur þar fram, að framlenging vátryggingarinnar er háð samþykki félagsins. Þetta ákvæði leiðir því til þess, að nauðsynlegt hefði verið fyrir stefnanda að leita eftir staðfestingu á því, að trygging væri í gildi eftir 31. október 1992. Í þessu sambandi er rétt að vekja athygli á því, að Búnaðarbankinn leitaði iðulega eftir skriflegum staðfestingum á því, að trygging væri í gildi.

8. Það er grundvallaratriði í vátryggingarrétti, að þeir, sem óska eftir því að dreifa áhættu af tjóni, leggi fram fjármuni, iðgjöld, til þess að standa undir hinni sameiginlegu áhættu. Um þetta má t. d. vísa til 12.–17. gr. laga nr. 20/1954. Stefnandi sinnti því ekki að greiða áfallin tryggingariðgjöld, þegar þeirra var krafist. Samkvæmt 14. gr. laga nr. 20/1954 lýkur ábyrgð félagsins, ef iðgjald er eigi greitt, þegar þess er krafist. Af þessu leiðir, að ábyrgð félagsins samkvæmt skammtímatryggingunni lauk, áður en hún rann út, þar sem stefnandi innti ekki iðgjaldagreiðslur af hendi í lok september, eins og um var samið. Ljóst er, að stefndi hefði ekki veitt stefnanda frekari tryggingar við þessar kringumstæður, sérstaklega þegar tekið er tillit til vanskilasögu sömu aðila vegna Fellalax hf. og fyrri synjunar félagsins við að taka stefnanda í tryggingu.

Þá vísar stefndi til þess, að enginn samningur hafi verið á milli aðila um kvíatryggingu. Stefnandi hafi ekki óskað eftir því, að kvíarnar, sem félagið keypti 1. júlí 1992, yrðu vátryggðar. Vátryggingarsamningur um kvíar, sem vitnað er til í málinu, var á milli stefnda og Fellalax hf. Þar sem Fellalax hf. er ekki lengur eigandi hagsmunanna, er ekki unnt að reisa kröfugerð á þeim samningi. Þá hefur stefndi ekki samþykkt, að stefnandi gangi inn í réttindi Fellalax hf. samkvæmt þeim vátryggingarsamningi. Aðilaskipti að vátryggingarsamningi eru háð samþykki vátryggingafélaga.

Stefndi byggir aðalkröfu sína einnig á því, að orsakir tjónsins megi rekja til þátta, sem eru utan ábyrgðarsviðs tryggingarinnar og undanskildir ábyrgð.

1. Meginorsök tjónsins er vanhirða og lélegt viðhald á kvíunum svo og slit á þeim. Samkvæmt 5. tl. IV. kafla vátryggingarskilmálanna er undanskilin ábyrgð á tjóni, sem rekja má til vanhirðu eða lélegs viðhalds búnaðar. Í 4. tl. er einnig undanþegin ábyrgð vegna slits á tækjabúnaði. Þessi ákvæði eiga við í því tilviki, sem hér um ræðir.

Slit, vanhirða og lélegt viðhald fólst í því, að tengingar (eyru og fóðringar) á milli eininga í kvíunum voru tærðar og eyddar, svo að átak á tengingar milli einstakra eininga í kvíunum var mun meira en ella. Eins og fram kemur á myndum, var mikið hlaup í festingum. Vegna þessa varð mikill sláttur í kvíum, þegar vindur blés, og mun meiri átök á tengingum en annars hefði verið. Hefðu kvíarnar hangið þétt saman á festingum, hefðu þær ekki slegist til og brotnað, þótt vindur blési. Kvíarnar hefðu hreyfst sem ein heild, eins og ráð var fyrir gert við hönnun þeirra, og lítið átak myndast við tengingar. Í þessu sambandi má vekja athygli á því, að vindur á þessum tíma var ekki mikill, og eiga kvíar af þeirri gerð, sem um ræðir í þessu tilviki, að þola slíkt veður.

2. Í I. kafla váttryggingarskilmálanna kemur fram, að váttryggingin taki eingöngu til skyndilegra, ófyrirséðra og utanaðkomandi atburða. Samkvæmt því, sem rakið hefur verið um slit, vanhirðu og lélegt viðhald, er sýnt, að tjónsatburðurinn var fyrirséður og átti sér langan aðdraganda. Vegna viðhaldsleysis var einungis óvíst, hvenær, en ekki, hvort kvíarnar færu. Veðurlag, þegar tjónið varð, var eðlilegt miðað við árstíma, og áttu kvíarnar auðveldlega að þola það, ef þær hefðu verið í því ástandi, sem til var ætlast.

3. Í skoðunarskýrslu kemur fram, að tjónið hafi orðið með þeim hætti, að net í kvíum hafi rifnað og fiskur sloppið út. Bendir það til þess, að net í kvíum hafi verið léleg. Í 7. tl. IV. kafla skilmálanna er undanþegin ábyrgð á slíku tjóni, nema rekja megi tjónið til t. d. storms eða ölduróts. Eins og fram kemur í veðurskýrslu, sem fylgir skoðunarskýrslunni, var veður ekki það vont, að net hefðu átt að rifna. Engin gögn liggja fyrir um, að öldurót hafi valdið tjóninu. Tjónið er af þessum sökum undanþegið áhættu félagsins.

4. Eins og síðar mun rakið, heldur stefndi því fram, að upp gefinn fjöldi fiska og þungi (eldismassi) í eldisskýrslum sé rangur og ofátlaður. Ef farið er eftir þeim tölum, sem fram koma í eldisskýrslunum, er sýnt, að þéttleiki fisks í kvíunum hefur verið meiri en skilmálar félagsins heimiluðu (tl. 14. 1. í IV. kafla skilmálanna) og að sá mikli þéttleiki hefur valdið eða a. m. k. átt þátt í tjóninu. Samkvæmt skildaga nr. 3. e má þéttleiki fisks ekki fara yfir ákveðin mörk. Af því, sem hér hefur verið rakið, er ljóst, að tjónið má beinlínis rekja til orsaka, sem eru utan áhættusviðs fiskeldistryggingarinnar, og tjónið því ekki bótaskyld.

Kröfur stefnda eru einnig reistar á því, að með því að stefnandi upplýsti ekki um lélegt ástand kvíanna, net og þéttleika, þegar tryggingin var tekin, hafi hann fyrirgert rétti sínum til þess að krefjast bóta, sbr. 3. tl. VIII. kafla

vátryggingarskilmálanna og 6.–7. gr. laga nr. 20/1954. Starfsmönnum stefnanda hljóti að hafa verið kunnugt um ástand kvíanna eða a. m. k. mátt vera kunnugt um ástand þeirra. Ef stefndi hefði fengið upplýsingar um lélegt ástand og ófullnægjandi viðhald kvíanna, hefði hann ekki samþykkt tryggingu. Áhættan er það mikil, að hún er venjulega undanskilin, eins og áður hefur verið rakið. Til stuðnings þessu má vísa til bréfs um nauðsyn þess að endurnýja net í kvíum. Þá má einnig vísa til þess, að tjón hafði áður orðið á kvíunum af sömu orsökum, án þess að stefnda hafi verið skýrt frá því við samningsgerðina. Í því tilviki varð tjón á fiski, sem Arcticlax hf. átti í kvíum hjá Fellalaxi hf.

Þá er því fram haldið, að stefnandi hafi brotið gegn varúðarreglum, sem fram koma í skilmálunum, að því er varðar þéttleika fisks, slit á kvíum og vanrækslu viðhalds, sbr. 51. gr. laga nr. 20/1954. Þar sem þéttleiki fisks var of mikill í kvíunum samkvæmt upplýsingum stefnanda og viðhaldi kvía ábótavant, ber stefnandi sönnunarbyrðina fyrir því, að tjónið hafi ekki hlotist af þessum sökum, samkvæmt 51. gr. laga nr. 20/1954.

Einnig er skírskotað til þess, að með auknum þéttleika fisks í kvíum, slitu á kvíum, vaxandi viðhaldsskortu og vanhirdu á kvíum hafi áhætta félagsins aukist. Samkvæmt 45. gr. laga nr. 20/1954 er félagið laust úr ábyrgð, ef áhættan hefur aukist umfram það, sem ætla má, að aðilar hafi haft í huga, þegar tryggingin var tekin. Áður er rakið, hver áhættuaukningin er, og liggur alveg ljóst fyrir, að félagið hefði ekki tekið að sér að tryggja áhættu við þessar kringumstæður. Um þessa brýnu skyldu til þess að upplýsa um aukna áhættu má vísa til ákvæða 3. tl. IX. kafla skilmálanna.

Varakrafa stefnda byggist á því, að tjón stefnda hafi verið mun minna en kröfugerð gerir ráð fyrir. Styðst krafan við eftirfarandi málsástæður.

1. Stefnandi hefur ekki sannað, hversu mikið af fiski hafi verið í kvíunum. Styður hann kröfugerð sína hráum tölum úr eldisskýrslum. Tölurnar á eldisskýrslunum eru samdar af stefnanda, og er þeim mótmælt sem röngum, bæði að því er varðar fjölda fiska og þyngd. Í þessu sambandi er sérstaklega á það bent, að stefnda voru ekki sendar eldisskýrslur eða eldisáætlanir, eins og stefnanda var skylt að gera reglulega samkvæmt V. kafla skilmálanna.

2. Þá er bent á, að við uppfærslu eldisskýrslna hafi ekki verið tekið fullt tillit til slátraðs fisks úr kvíum né gert ráð fyrir þekktum afföllum af fiski í kvíaelði.

3. Við útreikning á verðmæti fisksins er stuðst við verðmætaskrá Samsteypu íslenskra fiskeldistrygginga frá 1. september 1989. Verðmætaskráin

miðast ekki við raunverulegt sölu- eða markaðsverð eldisfisks, heldur er hún viðmiðunarskrá vegna váttryggingarfjárhæða, gerð í því markmiði, að fiskur sé örugglega ekki tryggður of lágt.

Skráin miðast við verðmæti eldisfisks á þeim tíma, sem verð á honum var mjög hátt. Samkvæmt VII. kafla skilmálanna skal gera tjón upp á grundvelli verðmætis þess fisks, sem í stöðinni var á tjónsdegi. Er þetta í samræmi við þá grundvallarreglu váttryggingarréttar, að einungis beri að bæta raunverulegt tjón og að váttryggður eigi ekki að hagnast á tjóninu, sbr. 38. og 39. gr. laga nr. 20/1954.

4. Stefnandi styður útreikning sinn á tjóninu kílóafjölda, sem fram kemur í eldisskýrslum. Við tjónsútreikning er rétt að miða við endurstofnverð (kostnaðarverð) á lifandi fiski, sbr. 10. tl. VIII. kafla skilmálanna, eða afurðaverð á markaði. Frá kílóafjölda í eldisskýrslu þarf því að draga þyngd innnyfla, sem tekin eru úr fiski fyrir sölu (meðaltalsrýrnun vegna slægingar er 15%). Þá er einnig rétt að draga frá kostnað vegna slátrunar, pökkunar og flutnings á markað o. fl. eða m. ö. o. miðað við skilaverð til seljanda, en ekki brúttóverð á sölumarkaði. Um þetta má t. d. vísa til frádráttarliða á afreikningi Pólar-frosts hf. Þá er rétt að miða við afurðasölu á erlendum markaði, þar sem einungis lítill hluti af afurðum stefnanda var seldur innanlands.

Að því er varðar skilaverð á framangreindum afreikningi, skal tekið fram, að hluti af sölvörðunni er flök, en meðaltalsrýrnun á þyngd vegna flaka er 50% frá þyngd lifandi fisks, sem miðað er við í eldisskýrslum. Skilaverð samkvæmt þessum afreikningi er því ekki unnt að leggja til grundvallar útreikningi, heldur verður að miða við almennt markaðsverð á þessum tíma. Frá skilaverði verður einnig að draga breytilegan kostnað við að koma fiskinum í sláturstærð (2–3 kg), þ. e. fóðurkostnað, vinnulaun, tryggingar, köfun, viðhald kvía og tækja o. fl.

5. Stefnandi hefur ekki sannað, að altjón hafi orðið á eldisfiski í kvíunum. Í þessu sambandi er rétt að benda á, að í skoðunarskýrslu kemur fram, að fiskur hafi verið í kvíum nr. 1–4 og hugsanlega einnig í kví nr. 15. Stefnandi hefur ekki látið í té upplýsingar um eldi og slátrun hjá félaginu eftir tjónsatburðinn, en nauðsynlegt er að leggja fram þau gögn, til þess að unnt sé að staðreyna tjónið.

6. Framangreind skýrsla er einungis skoðunarskýrsla, en ekki mat á fjárhæð tjóns, eins og fram kemur í henni. Þar segir, að upplýsingar í henni séu fengnar frá stefnanda. Ekki hafi verið látnar í té upplýsingar um afföll og fjölda seiða í upphafi. Þetta staðfestir skoðunarmaður í vitnisburði. Samkvæmt þessu er ekki unnt að reisa bótakröfur á skoðunarskýrslunni.

7. Þá er vakin athygli á því, að í eldisskýrslu kemur fram, að hluti af regnbogasilungi sé í frosti, 7.000 kg. Verður ekki annað séð en verið sé að krefja um bætur fyrir fisk, sem þegar hefur verið slátrað og frystur. Ekki nýtur neinna gagna um tjón á frosnum fiski.

8. Ekki er samhengi á milli fjölda fiska og þyngdar (eldismassa) í eldis-skýrslu fyrir desember annars vegar og hins vegar fylgiskjals með bréfi lög-manns stefnanda (yfirlit yfir fjölda fiska og þyngd í kvíum) og skoðunar-skýrslunni, þar sem fram kemur skipting á fjölda og þyngd fiska eftir kvíum. Fjárhæð bótakröfunnar er reist á heildarverðmæti samkvæmt eldis-skýrslu. Mun minna magn af fiski kemur fram á síðarnefndu skjölunum. Munurinn er eftirfarandi:

1. Lax allt að 3000 gr, samtals 11.500 kg, er ekki að finna í skýrslu skoð-unarmanns eða fylgiskjali.

2. Í eldisskýrslu kemur fram, að 200.000 stk. af laxi að 300 gr hafi verið í eldi, og byggt á því, að hann hafi farist. Samkvæmt fylgiskjali og skýrslu skoðunarmanns voru 60.000 stk. í kví 2 og 60.000 stk. í kví 15, en ekki er sannað tjón á fiski í þeim kvíum.

3. Regnbogasilungur í frosti, 7.000 kg, kemur ekki fram á fylgiskjali né skýrslu skoðunarmanns.

4. Í eldisskýrslu kemur fram, að regnbogasilungur að 3000 gr hafi verið samtals 91.800 kg. Á fylgiskjali og skoðunarskýrslu kemur fram, að einungis hafi verið 56.800 kg af þessari stærð af fiski í kvíum 1 og 11. Ósannað er tjón á fiski í kví nr. 1, eins og áður er rakið, en í þeirri kví voru 25.300 kg af þeim 56.800 kg, sem fram koma á fylgiskjali.

5. Í eldisskýrslu kemur fram, að 11.400 kg hafi verið af regnbogasilungi að 2000 gr. Á fylgiskjali og skoðunarskýrslu kemur fram, að þessi fiskur var í kví nr. 4, og er tjón á eldisfiski í þeirri kví ósannað, eins og áður er rakið.

6. Regnbogasilungur að 1000 gr er sagður vera 58.000 stk. í eldisskýrslu. Á fylgiskjali og skoðunarskýrslu er enginn regnbogasilungur gefinn upp í þessari stærð. Í kvíum 10 og 12 er hins vegar fiskur af stærðinni 450 til 500 gr, samtals 98.000 stk., og virðist inn í þeirri tölu fiskur, sem sagður er á bilinu 500 til 1000 gr í eldisskýrslu. Verðmætið er því of hátt í eldisskýrslu að þessu leyti.

Bent er á, að kaupverð þess fisks, sem fórst, hafi verið 75.513.914 kr., en verið var fólgið í yfirtöku veðskulda á fiski. Samkvæmt eldisskýrslu fyrir ágúst var heildarverðmæti fisks samkvæmt skýrslunni NOK 11.951.435 eða 112.403.246 ísl. kr. miðað við gengi 14. ágúst 1992. Heildarverðmæti samkvæmt eldisskýrslu fyrir desember er NOK 12.722.824 eða 117.647.953 ísl. kr. miðað við gengi 15. desember 1992. Þar sem kröfugerðin er reist á eldis-

skýrslum, er bótakrafan u. þ. b. 50% hærri en kaupverð fiskisins. Eins og sjá má af framangreindri upptalningu, er fjárhæð tjónsins verulega vanreifðuð af hálfu stefnanda, og ber því að vísa kröfunni frá dómi, ef ekki verður bætt úr. Í öllu falli er rétt að **lækka** fjárhæð kröfunnar í samræmi við framangreindar athugasemdir.

Samkvæmt bréfi lögmanns stefnanda var kaupverð Systemfarm-flotkvíar 7.000.000 kr. Ekki hefur fengist upp gefið, hvenær hún var keypt. Því hefur áður verið lýst, að viðhaldi kvíar hafi verið verulega ábótavant. Upplýsingar vantar um það, hvenær kvíin var keypt, til þess að unnt sé að meta verðmæti hennar miðað við eðlilegar afskriftir. Engin tilraun er gerð til þess í stefnu að sýna fram á raunverulegt verðmæti kvíarinnar. Einungis er krafðið um váttryggingarfjárhæðina samkvæmt skírteini Fellalax hf. að frádreginni sjálfsábyrgð, þótt fyrir liggir, að kaupverð kvíarinnar hafi verið lægra en þegar hún var keypt ný og ætti samkvæmt öllum reglum að vera ennþá lægra, þegar tjónið varð.

Samkvæmt gögnum málsins eru skuldir vegna iðgjalda af skammtíma-tryggingunni 53.091 kr. fyrir ágúst, 627.371 kr. fyrir september og 627.371 kr. fyrir október. Þessar iðgjaldaskuldir ætti einnig að draga frá kröfufjárhæð. Hið sama gildir um mánaðarleg iðgjöld fyrir framhaldi tryggingar, ef trygging verður talin hafa verið í gildi. Ef svo er, þarf að taka afstöðu til þess, til hversu langs tíma sú trygging hafi átt að gilda, og draga þau iðgjöld frá. Ef kvíatrygging verður talin í gildi, þyrfti einnig að draga frá iðgjöld vegna hennar. Á viðskiptayfirliti kemur fram, að iðgjald kvíatryggingar var 432.239 kr., og ber að draga það frá kröfunni.

Niðurstaða.

Stefnandi heldur því fram, eins og rakið var, að tryggingar samkvæmt tveimur tryggingarskírteinum hafi verið í gildi, þegar tjónið varð 16. desember 1992, annars vegar samkvæmt tryggingarskírteini, út gefnu til Fellalax hf. 19. febrúar 1991 með gildistíma til 1. janúar 1993, er var vegna Systemfarm-flotkvía, hins vegar samkvæmt tryggingarskírteini, út gefnu til stefnanda 16. september 1992, er gilt hafi samkvæmt efni sínu frá 1. ágúst þ. á. til 31. október s. á., en frá þeim tíma og til þess tíma, er stefndi hefði aflað annarra váttryggingarkosta fyrir stefnanda. Með síðara skírteininu var tryggður lax og regnbogasilungur í eigu stefnanda í Straumsvík.

Fyrst kemur til athugunar, hvort í gildi hafi verið trygging á kvíunum, en stefnandi heldur því fram, að stefndi hafi samþykkt, að stefnandi tæki við öllum tryggingarsamningum Fellalax hf. við stefnda, eins og rakið hefur verið. Stefndi heldur því hins vegar fram, að enginn váttryggingarsamningur

hafi verið í gildi á milli aðila um kvíarnar og hann hafi ekki samþykkt, að stefnandi gengi inn í samninga Fellalax hf.

Meðal gagna málsins er tryggingarskírteini nr. 9130003, sem var gefið út 19. febrúar 1991 af Reykvískri tryggingu hf., er var forveri stefnda. Í skírteininu er Fellalax hf. tilgreint sem tryggingartaki, og er ágreiningslaust, að með skírteininu eru umræddar flotkvíar tryggðar gegn alþjóni fyrir 11.000.000 kr. með 25% sjálfsábyrgð af heildarváttryggingarverðmæti þeirra. Váttryggingartímabilið er tilgreint frá útgáfudegi til 1. janúar 1993. Þá er það og óumdeilt, að stefndi hafi með samningum 2. júlí og 20. ágúst 1992 keypt kvíarnar og annað lausafé af Fellalaxi hf. Samfara þessum kaupum tókst stefnandi á hendur að efna skuldaskilasamning Fellalax hf. við lánardrottna þess, þ. m. t. stefnda, með greiðslu 20% af skuldum félagsins gegn niðurfellingu 80%, en skuldin við stefnda nam um 6.000.000 krónum.

Engin gögn hafa verið lögð fram í málinu, er sýni, að stefndi hafi samþykkt skuldaskilasamninginn formlega, en af framburði Páls Braga Kristjónssonar, þáverandi framkvæmdastjóra stefnda, fyrir dómi 29. mars 1993 verður ekki annað ráðið en stefndi hafi fallist á samninginn. Hann bar þá, að samskipti sín við forsvarsmenn stefnanda haustið 1992 hefðu mikið snúist um innheimtu á 20% af skuldum Fellalax hf. og greiðsla þeirra verið háð því, að stefnandi gæti tryggt eldisfisk og fengið afgreidd afurðalán. Þá bera færslur í bókhaldi stefnda það með sér, að 31. desember 1992 hafi 20% af skuld Fellalax hf. miðað við 30. apríl þ. á. verið færð út af reikningi félagsins og jafnframt verið skuldfærð hjá stefnanda.

Með vísan til framanritaðs lítur dómurinn svo á, að stefndi hafi samþykkt skuldaskilasamninginn og að stefnandi gengi inn í réttindi Fellalax hf. samkvæmt váttryggingarskírteininu um kvíarnar, enda er ágreiningslaust, að tryggingunni var ekki sagt upp.

Kemur þá að því að taka afstöðu til þeirra málástæðna stefnda, að tjónið á kvíunum eigi ekki að bæta, vegna þess að það megi rekja til þátta, er hafi verið utan ábyrgðarsviðs tryggingarinnar.

Stefndi heldur því fram, eins og rakið var, að meginorsök tjónsins á kvíunum hafi verið vanhirða og lélegt viðhald á þeim svo og slit. Vísar hann til þess, að samkvæmt váttryggingarskilmálunum sé tjón, er af þessum ástæðum stafar, undanþegið ábyrgð.

Að kröfu stefnda voru dómkvaddir matsmenn 27. mars 1995 til að svara spurningum um ástand kvíanna. Var í fyrsta lagi spurt, hvort viðhald þeirra hefði verið fullnægjandi, einkum með tilliti til slits og tæringar á festingum milli eininga, þegar tekið hefði verið tillit til þess, að allra veðra gat verið von á þessum tíma.

Í matsgerðinni, sem dagsett er 8. ágúst 1995, svara matsmenn þessu á þá lund, að miðað við aðstæður á legustað hafi kvíarnar í raun verið of veikar og tæplega sjóhæfar. Taka þeir mið af veðri og sjólagi í Straumsvíkurhöfn í byrjun desember 1992 við þessa ályktun. Síðan segja matsmenn orðrétt: „Nauðsynlegt var að hafa varaeiningar tiltækar, sem fluttar voru út og settar í staðinn fyrir aðrar einingar, jafnóðum og þær biluðu. Bilaðar einingar væru síðan dregnar á land, gert við þær og þær síðan styrktar með skásettum togböndum eða hornalínutogböndum. Engin slík viðhaldsforskrift var í gangi og viðhald því ófullnægjandi að því leyti.

Hvað varðar viðhald á festingum milli eininga, er það fólgið í að skipta um fóðringar í festieyrum samkvæmt fyrirsögn framleiðenda. Engin slík fyrirsögn hefur komið fram í málinu, þótt eftir hafi verið leitað. Dagbók getur ekki um fóðringaskipti. Eigi að síður verður að telja líklegt, að eitt-hvað hafi verið skipt um fóðringar, og á staðnum má sjá bæði heilar og slitnar fóðringar í þeim einingum, sem náðust á land eftir tjónið, en það var tæplega helmingur. En vegna annarra atriða hafa matsmenn metið það svo, að ekki sé þörf að svara því nánar en hér er gert, hvort festingum á milli eininga var haldið við með eðlilegum hætti.“

Í öðru lagi var um það spurt, hvort slit og tæring auki líkurnar á, að einingar slitni hver frá annarri, þegar vindur blæs, og hversu mikið höggþunginn aukist á festingar við slit og tæringu.

Svar matsmanna er svohljóðandi: „Í þeim einingum, sem á landi eru, má sjá brotin eyru víða. Er nærtækt að halda, að þetta sé hluti af tjóninu í des. 1992. Svo virðist hins vegar vera, að bitar hafi nokkuð oft brotnað í sundur og þá verið gripið til þess að lása saman brotið með keðjum og gera ekki við fyrr en seinna. Á meðan hafa stykkinn getað lamist til og brotið eyrun. Þá er álit matsmanna, að höggþungi vegna slits geti aukið álag um 50–100%, en á það ber að líta, að beygjuáraun án högga var nóg til að taka sundur bitana, þó að eyrun hefðu haldið.“

Í þriðja lagi var spurt um það, hvort líklegt væri, að slit og tæring í festingum hefði verið orsök þess, að einingar í kvíunum slitnuðu hver frá annarri, þegar tjónið varð, en það töldu matsmenn ekki líklegt.

Um annað ástand kvíanna og orsakir tjónsins segja matsmenn: „Kvínni var lagt þvert á ölduna, og er það skoðun matsmanna, að það hafi aukið áraun um 100% á þá staði, sem veikastir voru. Það er skoðun matsmanna, að er tjónið varð, hafi 120 × 60 mm bitar víða verið sprungnir og alveg brotnir, einkum þar sem norður- og suðurhlíð eru festar við leggina.“

Um orsakir tjónsins segja þeir: „Kvínni er einungis gefin upp fyrir öldu-hæð $H_s = 1,5$ m. Henni er lagt þvert fyrir ölduna á stað, þar sem algeng

ölduhæð er töluvert meiri. Við þessar aðstæður springa burðarbitarnir smám saman, uns kvíin að lokum fer alveg í einhverju veðri, nema gripið sé til viðhalds og styrktaraðgerða. Orsakir tjónsins eru því þær, að á viðlegu sinni í Straumsvík hafði kvíin ekki nægilega sjóhæfni.“

Hér að framan var þess getið, að trygging kvíanna gildi frá 19. febrúar 1991 til 1. janúar 1993. Af hálfu stefnda hafa engin gögn verið lögð fram um það, að menn á hans vegum hafi skoðað frágang kvíanna eða staðsetningu, hvorki í upphafi, er tryggingin var tekin, né á gildistíma hennar. Fram er komið í málinu, að staðsetningunni réðu hafnaryfirvöld í Straumsvíkurhöfn, og þótt kvíarnar hafi verið staðsettar eins og matsmenn lýsa, þ. e. á móti norðvestri, er á það að líta, að sú vindátt er afar sjaldgæf á þessum slóðum, aðeins í 2,2% tilfella.

Við aðalmeðferð gáfu skýrslu starfsmenn stefnanda, vélaverkfræðingur og kafari, er annaðist reglubundið eftirlit með kvíunum.

Vignir Stefánsson stöðvarstjóri bar, að til hafi verið varaeiningar í kvíarnar og þegar gera þurfti við einingu, hafi hin bilaða verið flutt í land og varaeining notuð á meðan. Kvað hann kvíunum hafa verið vel við haldið, og aldrei hafi stefndi gert athugasemdir við viðhald þeirra eða staðsetningu. Um dagbókarfærslur kvað hann dagbók hafa verið færða nákvæmlega um fóðrun fisksins, en ekki eins nákvæmlega um viðhald kvíanna.

Heimir Gylfason fiskeldisfræðingur, er starfaði hjá stefnanda fram í september 1992, bar, að sumarið 1992 hefði verið skipt um allar fóðringar á kvíunum. Þá kvað hann kvíarnar hafa átt að þola eins og hálfs metra ölduhæð, en það hefði verið ölduhæðin í höfninni að sögn hafnaryfirvalda.

Í minnispunktum Sigurðar Arnar Karlssonar vélaverkfræðings, sem aðstoðaði stefnanda við endurbætur á kvíunum árið 1992, kemur fram, að kvíarnar voru fluttar til Straumsvíkur í júní 1991. Bar Sigurður fyrir dómi, að næsta vetur hefðu einstaka einingar farið að bila og aðallega verið um þreytubrot að ræða, er hefðu flest verið innan við göngubrýr á norðurhlið og svo einstaka brot á suðurhlið. Við endurbæturnar hefði verið unnið frá því um sumarið og til nóvemberloka. Þær hafi verið í því fólgnar að setja aukaliðamót á þá staði, er brot höfðu komið fram á, skipta um fóðringar og smíða nýja bolta. Þá hefðu og verið sett liðamót á sumar einingar. Vinnu hefði verið hagað þannig, að ein eining hefði verið tekin í land og henni breytt. Sigurður Örn kvað kvíarnar hafa reynst vel eftir þessar endurbætur og engar sprungur komið fram, fyrr en kvíarnar brustu í veðrinu 16. desember.

Páll Guðbergsson kafari annaðist reglubundið eftirlit með kvíunum, þ. m. t. bólfærum, fyrir stefnanda. Hann bar fyrir dómi, að viðhald þeirra

hefði verið gott og jafnan verið bætt strax úr því, er hann taldi vera úr lagi gengið, en ekki verið beðið eftir því, að bilunin kæmi í ljós á annan hátt.

Ekki hafa verið lögð fram í málinu skjöl eða myndir, sem lýsi ástandi kvíanna þegar eftir óveðrið. Hinir dómkvöddu matsmenn skoðuðu ekki kvíarnar fyrr en sumarið 1995, tæpum þremur árum eftir, að tjónið varð, og höfðu þær þá legið á landi þann tíma. Í matsgerðinni segir, að getið sé um ýmsar viðgerðir á kvíunum, og mun þá átt við dagbókarfærslur. Síðan segir orðrétt: „Miðað við þá þekkingu, sem tiltæk var, voru þessar viðgerðir og viðhald eðlilegt. Engin viðhaldsvinna, sem beindist að því að styrkja einingarnar og laga með því sjóhæfni kvíanna, var í gangi og viðhald því ófullnægjandi að þessu leyti.“ Í kafla um styrk og styrkingu eininganna segja matsmenn: „Með samanburði á beygjupoli og beygjuáraun í töflu A 8 sést, að 120 × 60 mm bitarnir þola ekki álagið, en 160 × 80 mm bitarnir þola það mun betur. Sú styrking, sem vantar í rammana, er hornalínutogstengur fyrir um 10 t. kraft. Hún er engin, og verður að telja það hönnunargalla.“

Af framangreindu má ráða, að stefnandi hafi staðið eðlilega að viðhaldi kvíanna miðað við þá vitneskju, sem hann hafði um þær. Ekki hefur verið sýnt fram á, að stefnandi hafi vitað um umræddan hönnunargalla, og raunar telur hinn sérfróði meðdómsmaður, að umræddar hornalínutogstengur hefðu komið í veg fyrir eðlileg not af kvíunum til fiskeldis.

Með vísan til þessa svo og framburðar vitna, sem rakinn var hér að framan, telur dómurinn ósannað, að stefnandi hafi vanrækt viðhald kvíanna með þeim hætti, að það undanskilji stefnda ábyrgð samkvæmt tryggingarskírteini.

Óumdeilt er, að tjónið varð vegna norðvestanáhlaps, og þegar litið er til þess, að ríkjandi vindáttir á þessum stað eru suðaustlægar, telur dómurinn, að um hafi verið að ræða skyndilegan, ófyrirséðan og utanaðkomandi atburð, er falli undir skilmála tryggingarinnar.

Þá heldur stefndi því fram, að stefnandi hafi ekki skýrt frá lélegu ástandi kvíanna, þegar tryggingin var tekin. Hér að framan var það rakið, að stefndi virðist hafa tryggt kvíarnar án þess að athuga þær eða líta eftir þeim á gildistíma tryggingarinnar. Þá var það einnig rakið, að engar samtímaupplýsingar liggja fyrir um ástand kvíanna og að dómurinn telur ósannað, að tjónið hafi hlotist af lélegu ástandi þeirra. Með vísan til þessa er ósannað, að stefnandi hafi veitt stefnda rangar upplýsingar um ástand kvíanna, þegar hann tók tryggingu hjá stefnda.

Stefndi reisir varakröfu sína um lækun á því, að samkvæmt bréfi lögmanns stefnanda hafi kaupverð flotkvíarinnar verið 7.000.000 kr. Ekki hafi fengist upp gefið, hvenær hún hafi verið keypt, en upplýsingar um það séu

nauðsynlegar, til þess að unnt sé að meta verðmæti hennar miðað við eðli-
legar afskriftir.

Matsmenn voru um það spurðir, hvert verðmæti kvíanna hefði verið,
þegar tjónið varð. Þeir töldu eðlilegt bókfært verð vera 7.186.050 kr., en
söluverðmæti hið sama og hrakvirði, 1.039.080 kr.

Fram kemur í matsgerð, að kaupverð kvíanna 1. júlí 1992 var 7.000.000
kr. Hér að framan var rakið, að sumarið og haustið 1992 voru kvíarnar
endurbættar verulega, og einnig eru gögn í málinu, sem sýna, að nýjar næt-
ur höfðu verið keyptar í þær. Samkvæmt dagbók stefnanda, þar sem dag-
lega var skráð fóðrun fisksins, hitastig og ýmsar upplýsingar um rekstur
kvíanna, var unnið að því haustið 1992 að skipta um nætur í þeim. Þegar
framangreint er virt, lítur dómurinn svo á, að stefnda hafi ekki tekist að
sanna, að tjón stefnanda hafi numið lægri fjárhæð en tryggingarfjárhæðinni,
og verður stefndi af þeim sökum dæmdur til að greiða stefnanda umkrafða
fjárhæð, 8.250.000 kr., auk vaxta, eins og krafist er og nánar greinir í dóms-
orði.

Stefndi krefst þess, að til frádráttar komi iðgjaldaskuld stefnanda, en
með því að stefndi hefur hvorki krafist skuldajafnaðar né gagnstefnt út af
þessari kröfu, getur hún ekki komið til álita.

Hér að framan var komist að þeirri niðurstöðu, að stefndi hefði sam-
þykkt skuldaskilasamning Fellalax hf., er stefnandi tók að sér að efna. Ekki
verður séð af gögnum málsins, að Fellalax hf. hafi þá tryggt eldisfisk hjá
stefnda. 16. september 1992 var gefið út tryggingarskírteini, sem lýst var hér
að framan, og er stefnandi þar sagður vera váttryggingartaki. Um var að
ræða skammtímatryggingu, er gildi frá 1. ágúst til 31. október 1992 og ekki
þurfti að segja upp. Dómurinn hafnar því þeirri málsástæðu stefnanda, að
stefndi hafi samþykkt að taka á sig tryggingarsamninga Fellalax hf. um
eldisfisk, þar eð ekkert er fram komið um það, að slíkur samningur hafi
verið í gildi, þegar stefnandi tók á sig réttindi og skyldur Fellalax hf.

Verður þá tekin afstaða til þeirrar málsástæðu stefnanda, að stefndi hafi
lofað að finna nýja og ódýrari váttryggingarkosti handa stefnanda og að
tryggingin samkvæmt skírteininu frá 16. september ætti að gilda á meðan og
framlengjast um mánuð í senn. Stefndi hefur frá upphafi andmælt þessum
skilningi stefnanda.

Meðal gagna málsins eru minnispointar, er Hilmar Sigurðsson, sem var
stjórnarformaður Fellalax hf. og hluthafi í stefnanda, sendi nefndum Páli
Braga Kristjónssyni 11. september 1992. Þeir bera yfirskriftina: Nokkrir
minnispointar varðandi tryggingarskil og tryggingarskilmála milli Skandia
hf. og Hafbeitarstöðvarinnar Kleifum hf. sem framhald af skuldaskilasamn-

ingi Fellalax hf. við Skandia hf. Í minnispunktunum er fyrst gerð grein fyrir skuldaskilasamningnum og því, að stefnandi hafi keypt allan eldisfisk af Fellalaxi hf. miðað við 1. ágúst, og þess óskað, að stefndi tryggi fiskinn frá þeim tíma. Síðan segir orðrétt: „Trygging þessi verði með óbreyttu sniði fyrst um sinn eða sem nemur allt að þremur mánuðum. Á þeim tíma verði leitað leiða um nýtt form á tryggingum fiskisins hjá Skandia hf., einhvers konar „total loss“-tryggingu. Þessi trygging yrði að samþykjast af veðhöfum og verður væntanlega mun ódýrari og sanngjarnari fyrir alla aðila.“ Þá er fjallað um iðgjaldagreiðslur og loks um framtíðarhorfur fyrirtekisins.

Ekki liggur fyrir í gögnum málsins, að erindi þessu hafi verið svarað, og raunar bar framangreindur Páll Bragi fyrir dómi, að svo hefði ekki verið, en hann kannaðist við að hafa fengið erindið í hendur. Í kjölfar framangreindra minnispunkta sendi nefndur Hilmar Páli Braga bréf 15. september, þar sem vísað er í minnispunktana og símtal. Síðan segir orðrétt: „Fallist er á, að Hafbeitarstöðin Kleifum hf. taki sömu tryggingar og Fellalax hf. hafði frá 1. ágúst til 1. nóv.“ Þá er gerð grein fyrir greiðslum iðgjalda, og átti að greiða ágústgreiðsluna samhliða skuldaskilunum, en greiðslur fyrir september og október átti að greiða um leið af andvirði afurðasölu beint frá viðskiptabanka stefnanda. Loks segir: „Á þessum tíma mun Skandia hf. leita að nýjum tryggingarskilmálum, sbr. lið nr. 3 í greinargerð“, og mun þar átt við minnispunktana frá 11. september.

Um þetta bréf gildir hið sama og minnispunktana, að ekki verður séð, að stefndi hafi svarað því, en Páll Bragi hefur fyrir dómi kannast við að hafa fengið það í hendur. Þá hefur hann og kannast við, að stefndi hafi á þessum tíma verið að kanna aðra tryggingarkosti fyrir annan viðskiptavin en stefnanda og forsvarsmönnum stefnanda verið sagt frá því. Páll Bragi kvaðst jafnframt hafa sagt, að hann hefði enga hugmynd um, hversu raunhæft þetta væri, og engu lofað í því sambandi. Þriggja mánaða tryggingin hefði verið veitt að beiðni stefnanda, en ekki verið í tengslum við hina hugsanlegu nýju tryggingu.

Eins og nú hefur verið rakið, liggur ekkert fyrir um það í málinu, að stefndi hafi lofað að útvega stefnanda nýjar tryggingar og tryggt eldisfiskinn sjálfur á meðan. Gögn þau, er gerð hefur verið grein fyrir, eru eingöngu einhliða yfirlýsingar stefnanda, og þótt stefndi hafi ekki svarað þeim, fellst dómurinn ekki á, að það feli í sér, að hann hafi samþykkt efni þeirra.

Þá bendir stefnandi á, að stefndi hafi ekki andmælt því, að trygging væri í gildi, þegar honum var tilkynnt tjónið. Upplýst er í málinu, að stefnandi tilkynnti stefnda tjónið 16. desember 1992 og að starfsmenn stefnda gerðu ráðstafanir til, að úttektarmenn frá Könnun hf. færu á staðinn, sem þeir og

gerðu. Könnun hf. skilaði stefnda skýrslu, sem dagsett er 23. desember 1992. Dómurinn lítur svo á, að þessi viðbrögð hafi verið eðlileg og í samræmi við góða váttryggingarvenju, en ekki falið í sér viðurkenningu á því, að trygging væri í gildi, þar eð slíkt hlaut að hafa verið háð samningum aðila. Hér er og til þess að líta, að þeir starfsmenn stefnda, sem sendu úttektarmenn á staðinn, önnuðust ekki gerð váttryggingarsamninga fyrir stefnda.

Stefnandi vísar og til þess, að samkvæmt þríhliða samningi Fellalax hf., Búnaðarbankans og Ábyrgðardeildar fiskeldislána hafi verið gert ráð fyrir, að eldisfiskur væri ávallt tryggður, og hafi stefndi síðar gerst aðili að samningnum og þar með skuldbundið sig til að tilkynna veðhöfum, ef hann hygðist segja tryggingunum upp. Stefndi hefur mótmælt þessum skilningi, eins og rakið var, og gegn mótmælum hans hefur stefnandi ekki sannað, að þessi fullyrðing hans eigi við rök að styðjast.

Enn heldur stefnandi því fram, að stefndi hafi ekki tilkynnt veðhöfum, að fiskurinn væri ekki tryggður, eins og honum hafi borið að gera og hann raunar áður gert. Vísar stefnandi til þess, að allur gangur hafi verið á útgáfu tryggingarskírteina og þau stundum gefin út alllöngu eftir, að tryggingarsamningur hafði komist á. Þá telur stefnandi, að hér beri að beita meginreglu 87. gr. laga nr. 20/1954 með rýmkandi skýringu. Dómurinn lítur svo á, að þar eð tryggingin, sem tekin var 16. september, hafi verið tímabundin, hafi ekki þurft að segja henni upp og að það hafi verið hlutverk stefnanda að skýra veðhöfum frá því, að trygging væri ekki lengur í gildi. 87. gr. laga nr. 20/1954 gildir um fasteignir og verður ekki beitt hér, hvorki með rýmkandi skýringu né löggjöfnun, enda er hér fjallað um frjálsa tryggingu lausafjár.

Loks minnir stefnandi á, að stefndi hafi tekið við greiðslu 11. desember 1992 að loknum fundi með forsvarsmönnum stefnanda, þar sem samið hafi verið um óbreytta tryggingarskilmála fram yfir áramót, og staðfesti viðtaka fjárins, að trygging hafi verið í gildi. Hér að framan var komist að þeirri niðurstöðu, að tímabundin trygging á eldisfiskinum hefði verið fallin úr gildi, þegar tjónið varð. Hafi greiðslan, sem kvittað var fyrir 11. desember, átt að vera fyrir iðgjaldi tryggingar, er gilda hafi átt eftir 31. október, lítur dómurinn svo á, að það sé stefnanda að sanna með skjölum eða á annan hátt, að svo hafi verið. Það hefur honum ekki tekist, eins og rakið hefur verið, og getur kvittun þessi ein sér engu breytt um þá niðurstöðu.

Samkvæmt framansögðu er það niðurstaða dómsins, að eldisfiskur stefnanda í Straumsvíkurhöfn hafi ekki verið tryggður hjá stefnda, þegar tjónið varð í desember 1992, og verður stefndi af þeim sökum sýknaður af kröfum stefnanda, hvað það varðar.

Eftir þessum málsúrslitum þykir hæfilegt, að stefndi greiði stefnanda 800.000 kr. í málskostnað, og hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Arngrímur Ísberg héraðsdómari kvað upp dóminn ásamt Ingibjörgu Benediktsdóttur héraðsdómara og dr. Júlíusi Birgi Kristinssyni líffræðingi.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Vátryggingafélagið Skandia hf., greiði stefnanda, Haf-beitarstöðinni Kleifum hf., 8.250.000 kr. auk vaxta samkvæmt 7. gr. vaxtalaga frá 16. desember 1992 til 6. janúar 1993, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags og 800.000 kr. í málskostnað auk virðisaukaskatts.
